

Usquare ULB-VUB & SAU

Toelichting bij de circulaire ambities betreffende de renovatie & herbestemming van verschillende gebouwen op de site van de Oude Kazerne in Elsene

evr-architecten

architectuur — stedenbouw — participatie — duurzaamheid — omgevingsaanleg

Contactpersoon: Bart Verstappen

BC Architects and Studies

architectuur — participatie — duurzaamheid — circulaire processen

Callebaut Architecten

restauratie — renovatie

VK Architects & Engineers

restauratie — renovatie

Usquare locatie

Birco

Usquare.brussels
(VUB - ULB)

R21

Etterbeek

N206

N206

Vrije
Universiteit
Brussel

Triomflaan

Europese School van
Brussel III - Elsene

N206

Escape Rush

Kroonlaan

Universit 
libre de
Bruxelles
Campus de...

Delt

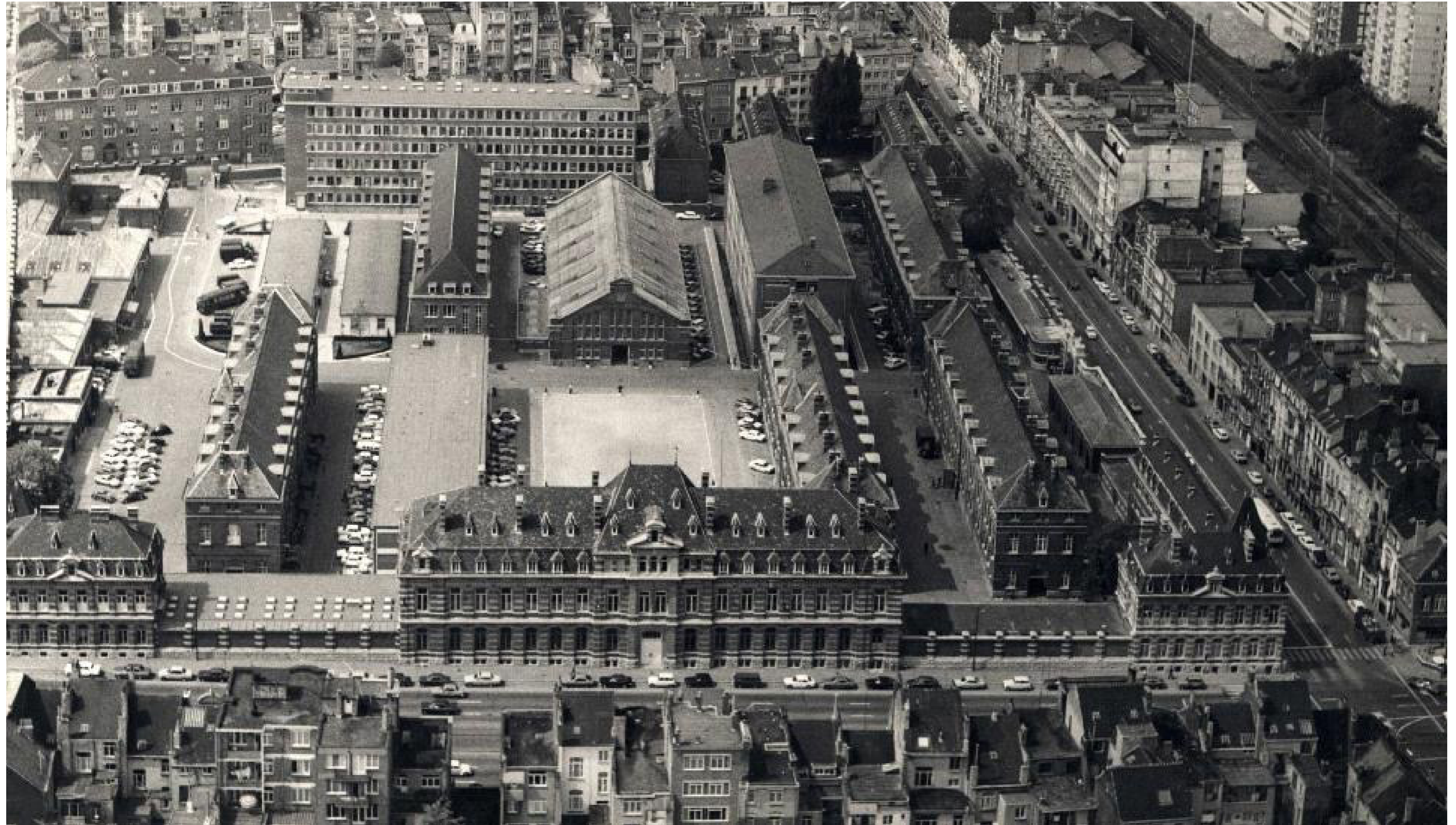
Arnaud Fraiteurlaan

Silversquare Delta

N20

CHIPEC

Usquare kazerne vs. buurt

Van een oude ommuurde kazerne tot een site die open is voor de buurt
en levendigheid en gezelligheid in de buurt brengt

Usquare ambitie

<https://usquare.brussels>

Geschiedenis

Begin 20e eeuw: bouw van het militaire complex (manege: 1906)

Januari 2018: overname door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van de federale staat

2018 tot 2025: reconversie door de Maatschappij voor Stedelijke Inrichting en de universiteiten
VUB en ULB

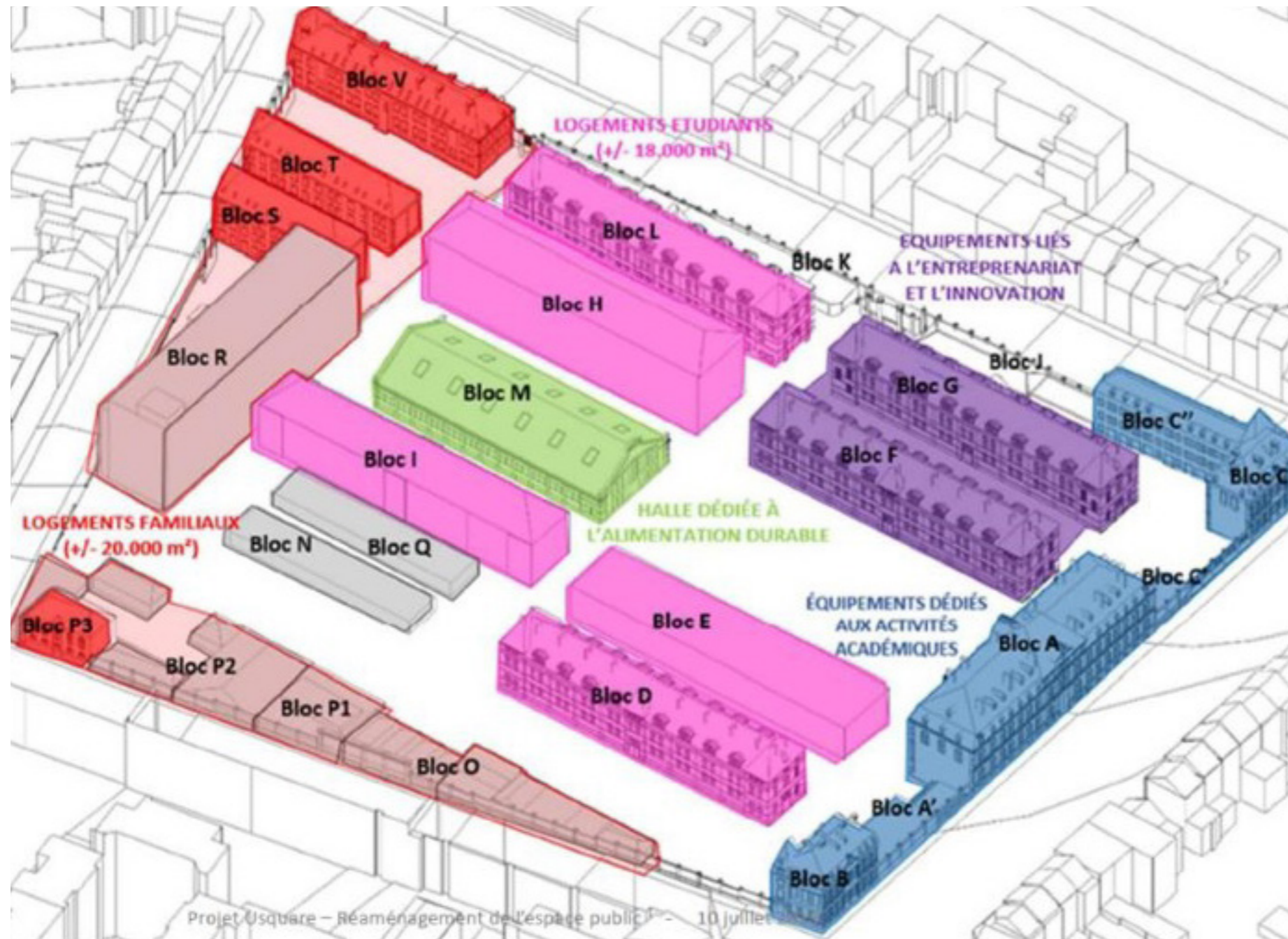
Site

- 3,95 ha: grondoppervlakte van de vierhoek van de oude kazerne
- 56.500 m²: oppervlakte van de gebouwen van de oude kazerne
  - 20: het aantal gebouwen van de oude kazerne
  - +/- 540 m: lengte van de muur rond de oude kazerne

Reconversie

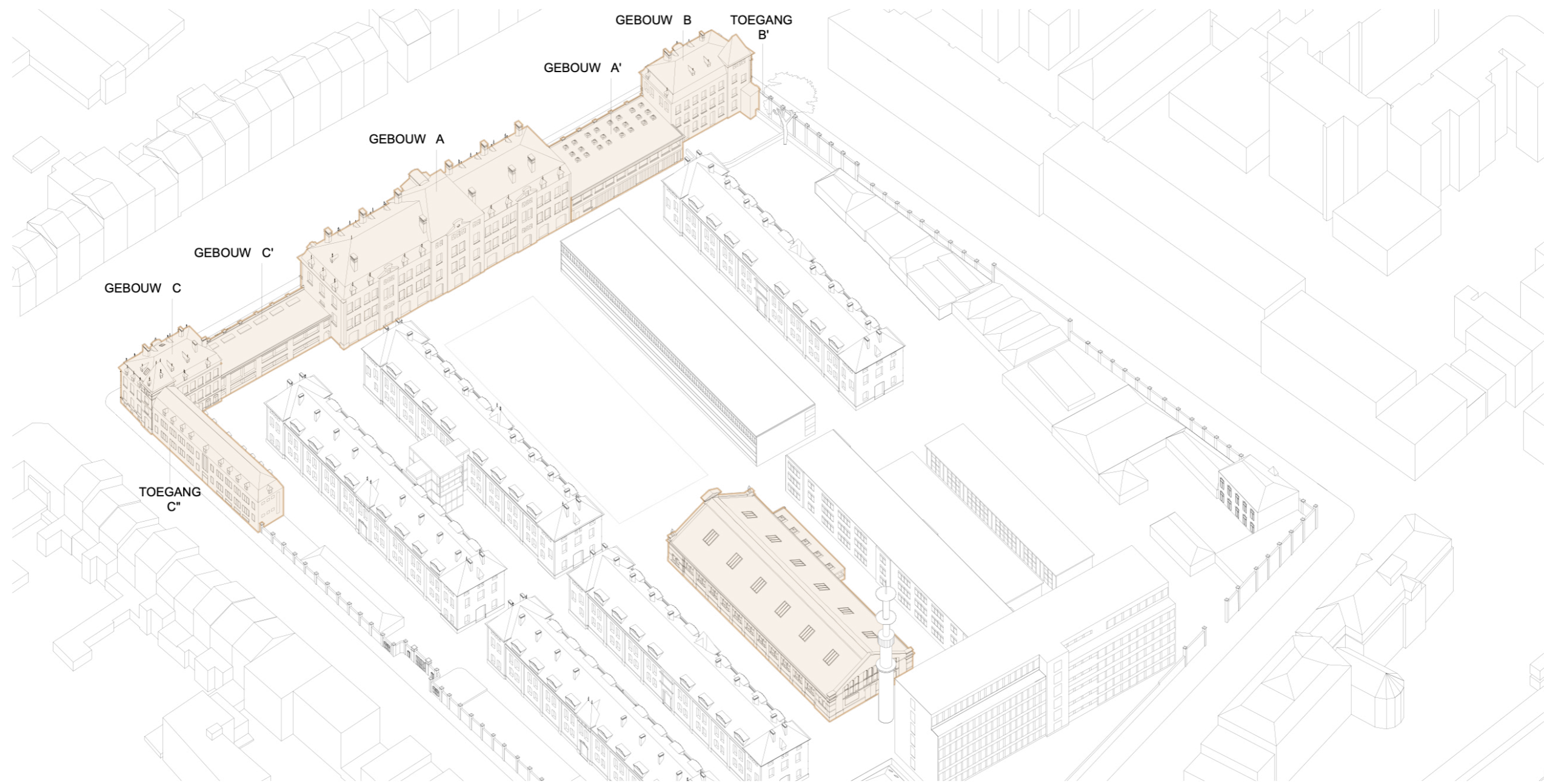
- +/- 18.000 m² studentenwoningen (+/- 570 eenheden)
  - +/- 20.000 m² gezinswoningen (+/- 170 eenheden)
    - 7.000 m² universitaire voorzieningen
- 1.400 m²: oppervlakte van de hal voor duurzame voeding, in het hart van het nieuwe aanbod van buurtvoorzieningen
- 2.500 m²: oppervlakte van de grote esplanade, het middelpunt van een netwerk van nieuwe openbare plaatsen
  - +/- 300 plaatsen in de grote projectiezaal
- 65 sociale woningen in de oude rijkswachtwoningen, die de BGHM zal bouwen in de Juliette Wytsmanstraat, recht tegenover Usquare.brussels

Bestaande situatie & programma

- 4 hectaren terrein
- 50 000 m² in bestaande situatie
- 80 000 m² kantoren, voorzieningen en woningen in de toekomst
- 2/3 van de site is gewijd aan universitaire functies
- 420 universitaire studentenkoten en 200 gezinswoningen

Projectgebiet Usquare Feder-Efro

GEBOUW B TOEGANG B'

GEBOUW A'

GEBOUW A

GEBOUW C'

GEBOUW C

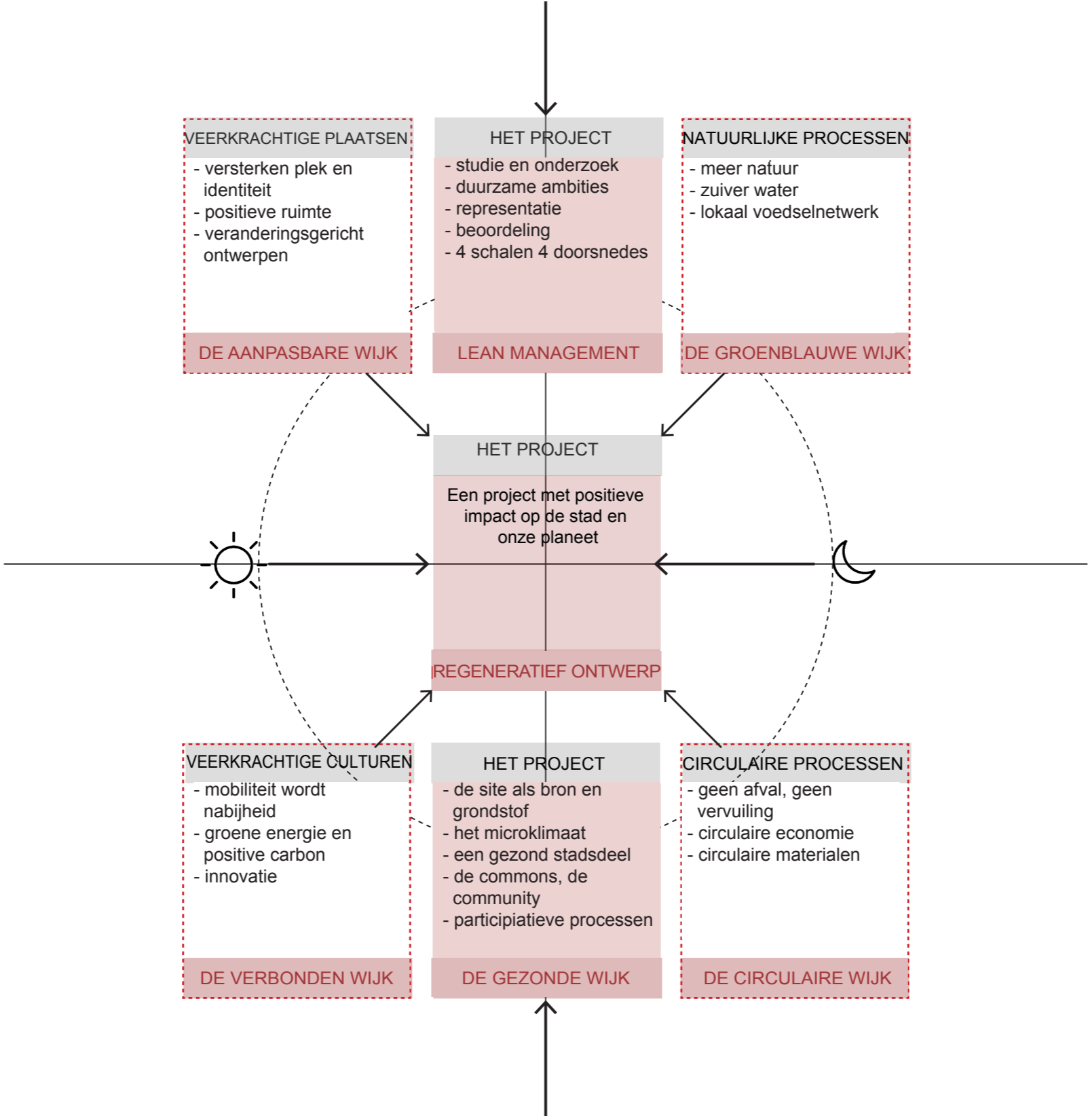
TOEGANG C''

TOEGANG C

- 1. Een circulair stadsdeel**
- 2. Een circulair gebouw**
- 3. Circulair aanbesteden**

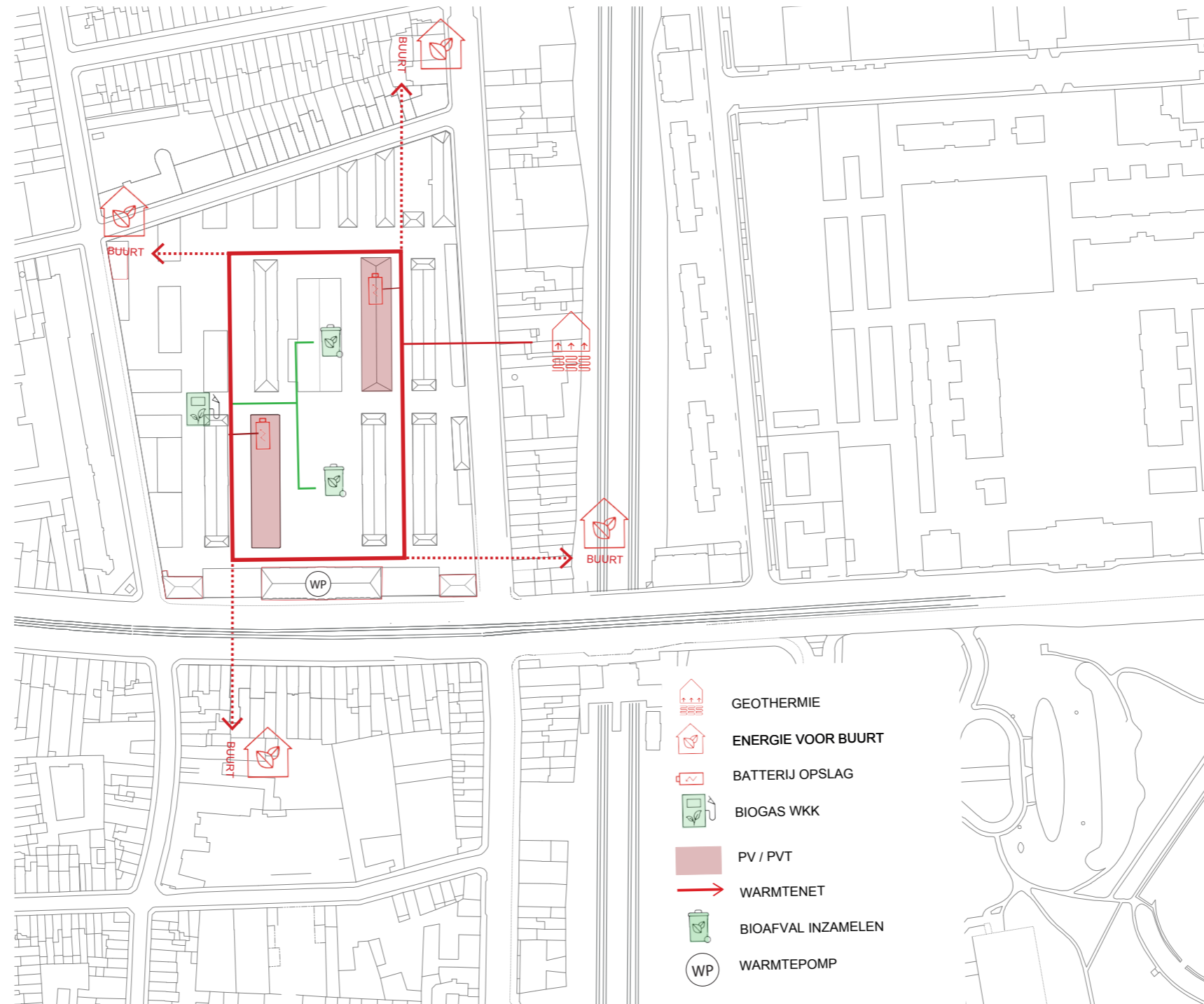
1. Een circulair stadsdeel — Planning

5 circulaire strategieën

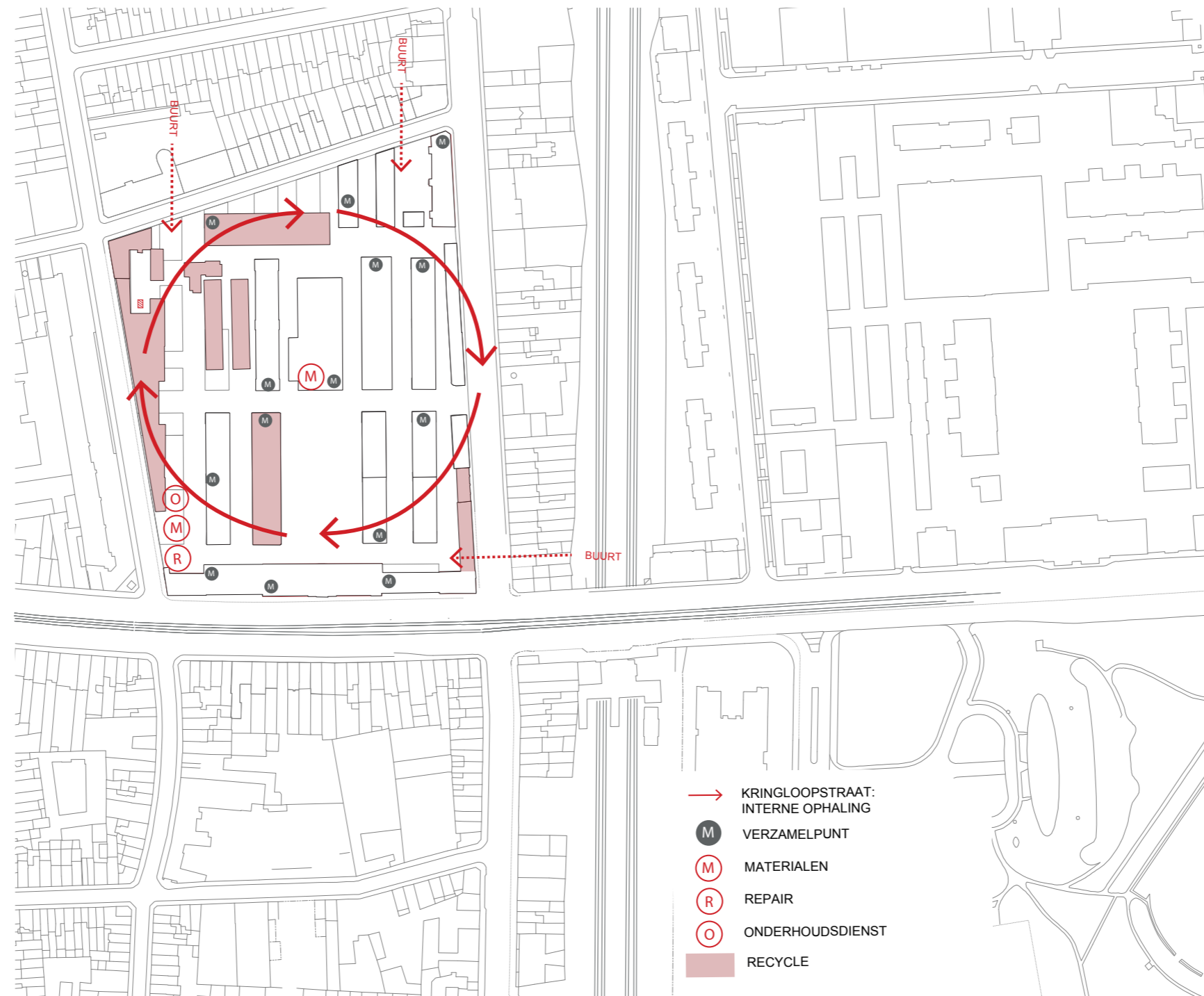

De verbonden wijk

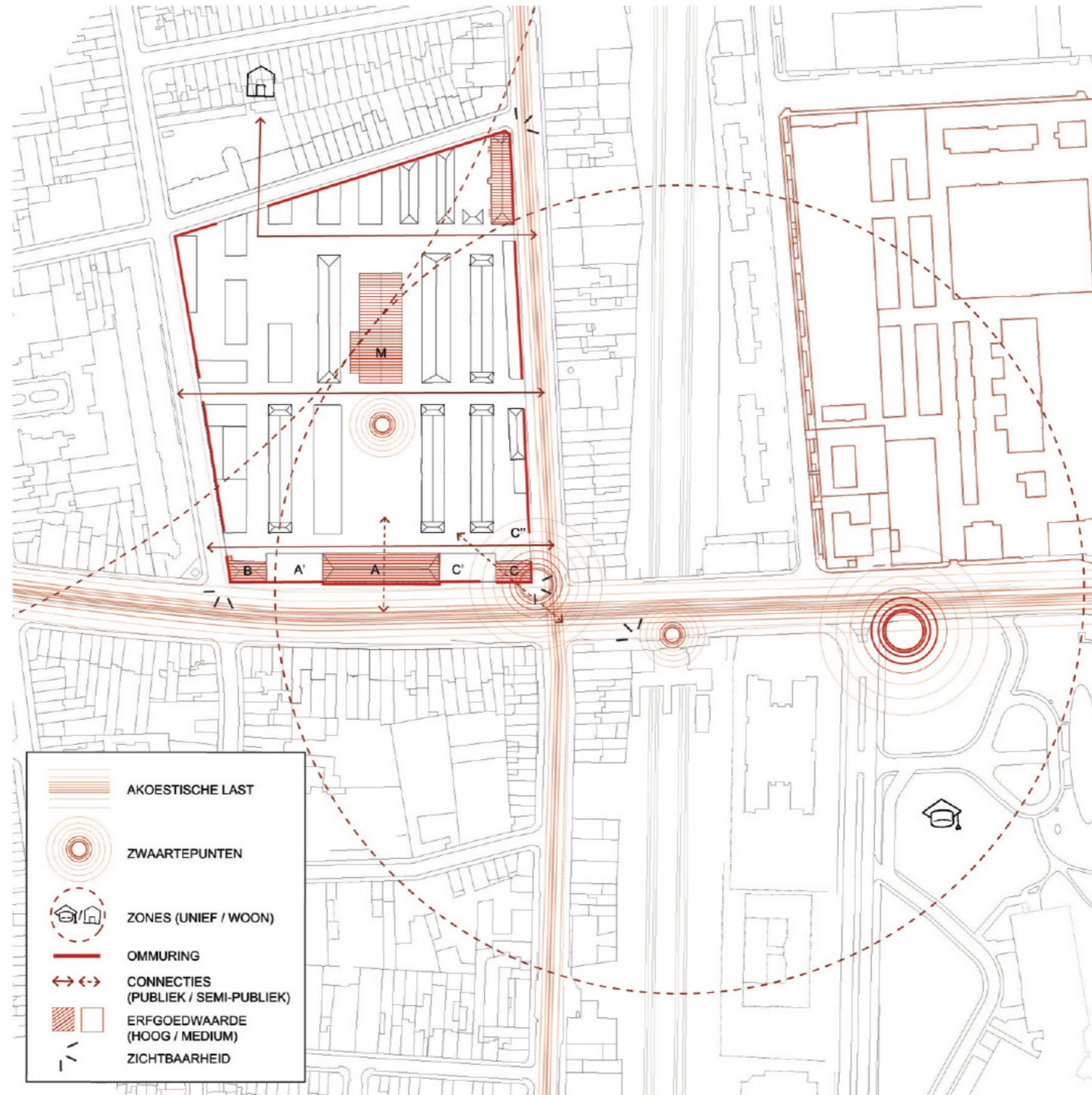
Groene en lokale energie

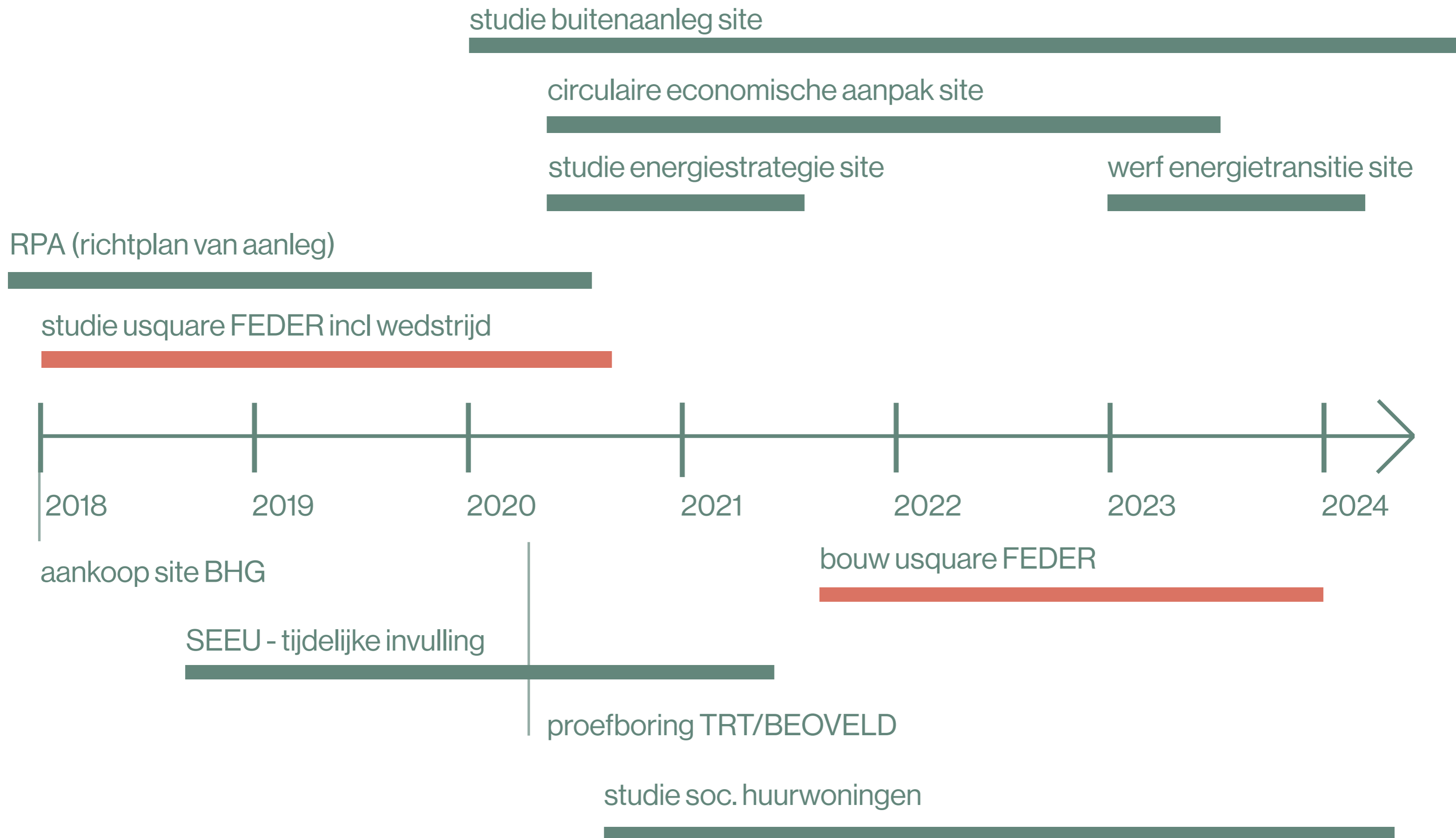
De circulaire stad

Materialen — Afval

Samenvatting stedenbouwkundige principes

2. Een circulair gebouw

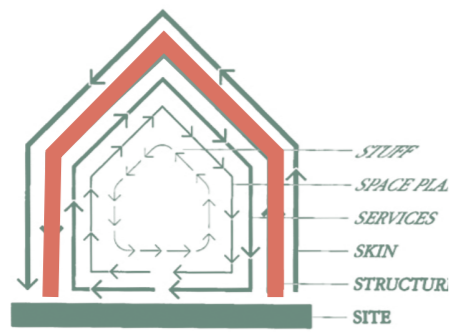
Een aanpasbaar gebouw via twee circulaire principes

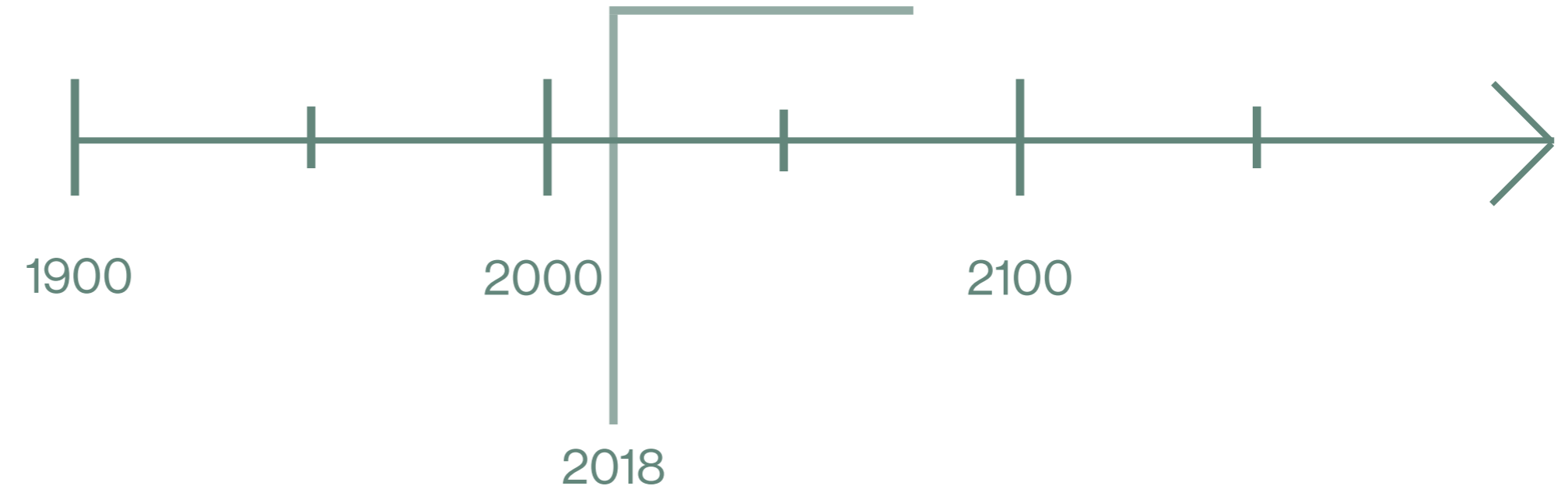
Principe 1:
Een drager voor de toekomst

Principe 2:
Programmatorische invulling

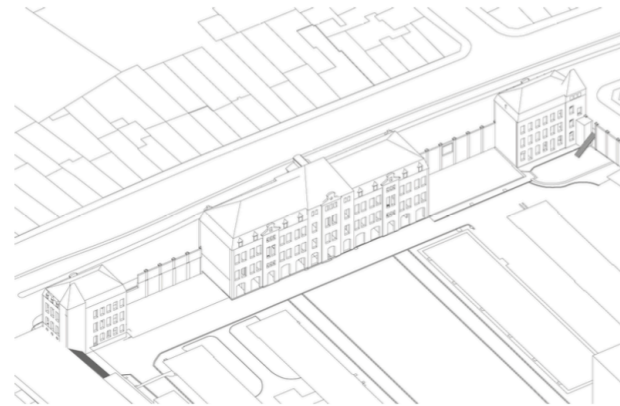

SHEARING LAYERS OF CHANGE. Because of different rates of change of its components, building is always tearing itself apart.

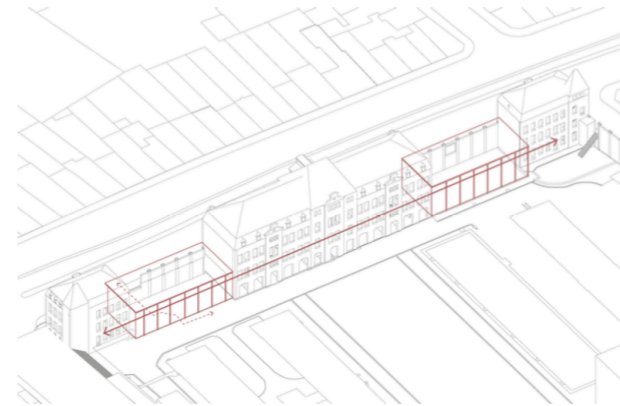

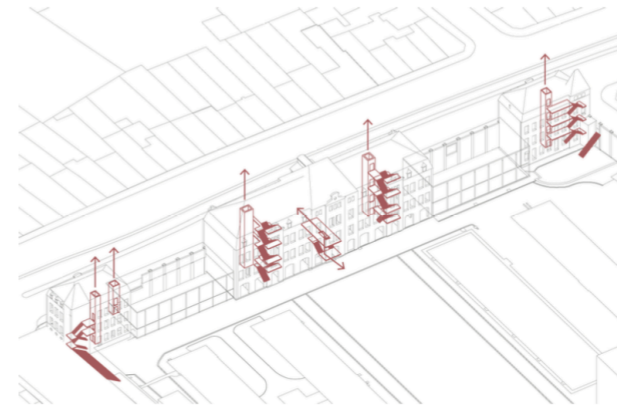
Principe 1 — Nieuwe aangepaste drager voor de toekomst

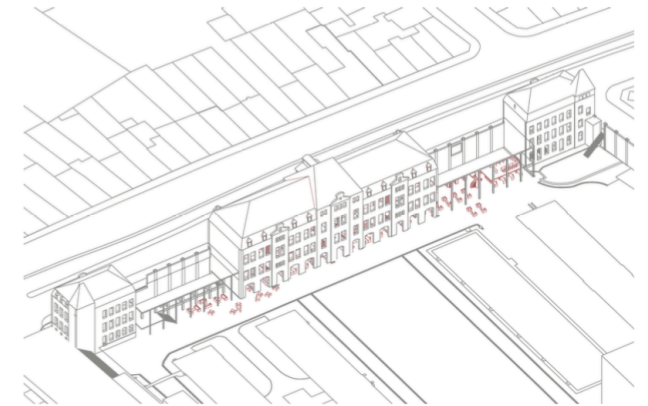
1. restauratie

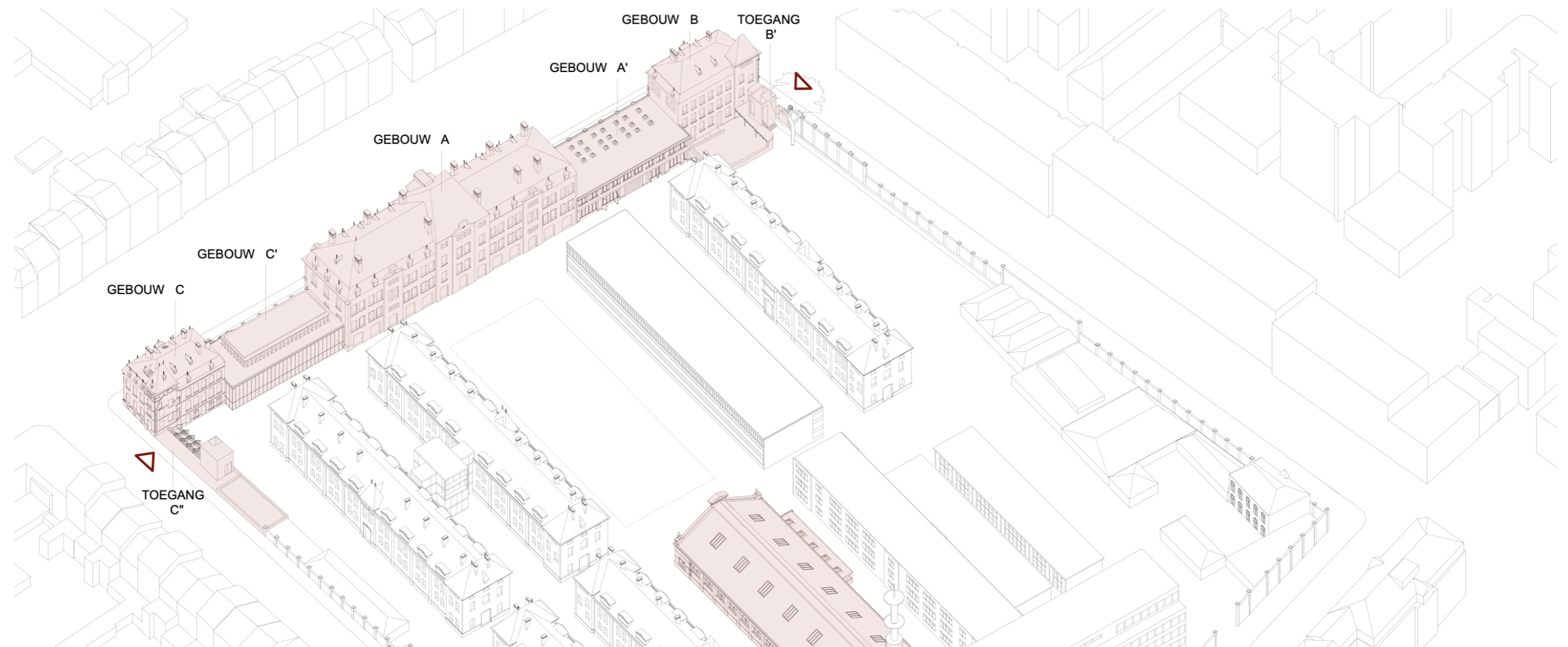
2. twee connectoren toevoegen

3. verticale circulatie

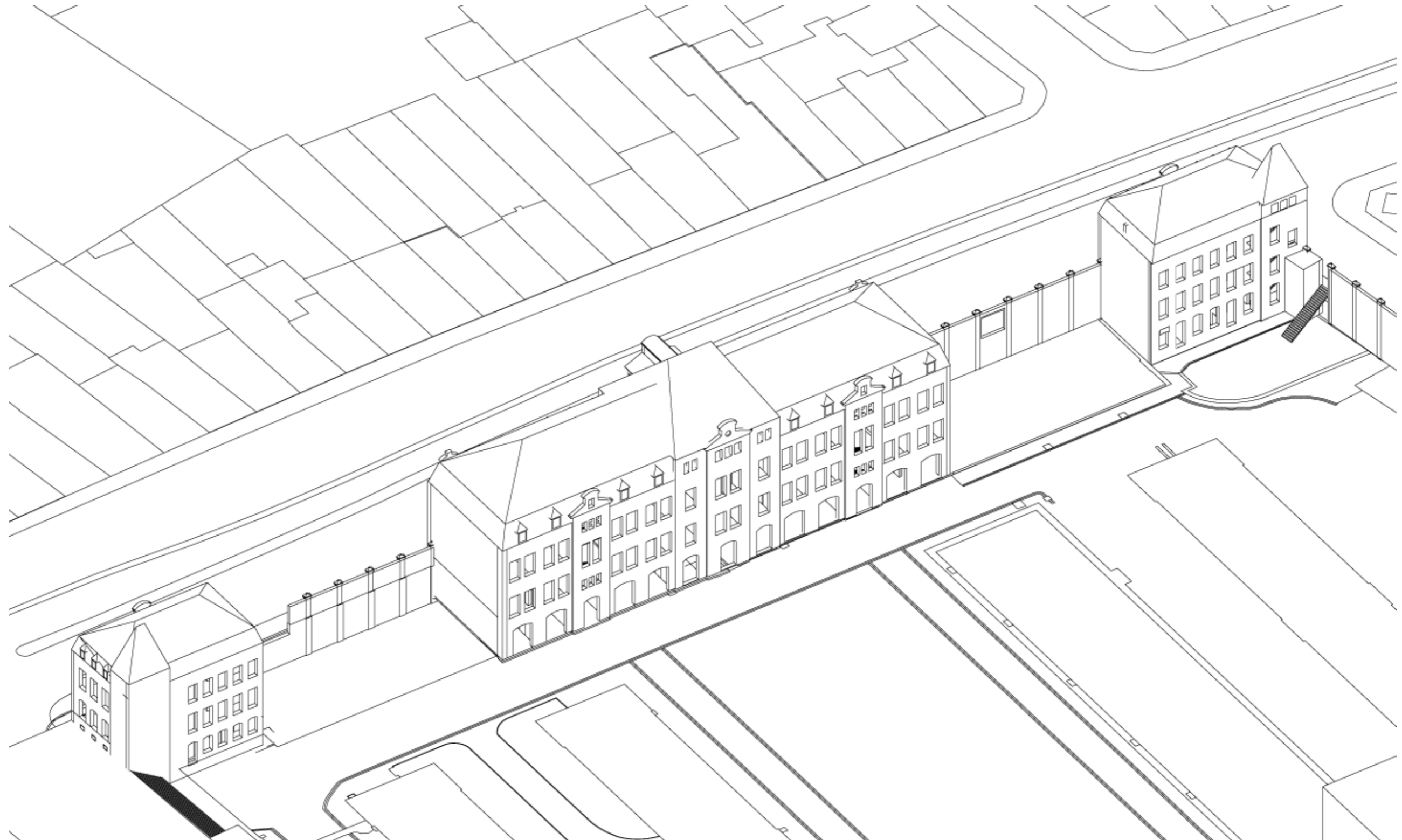

4. programmatische invulling

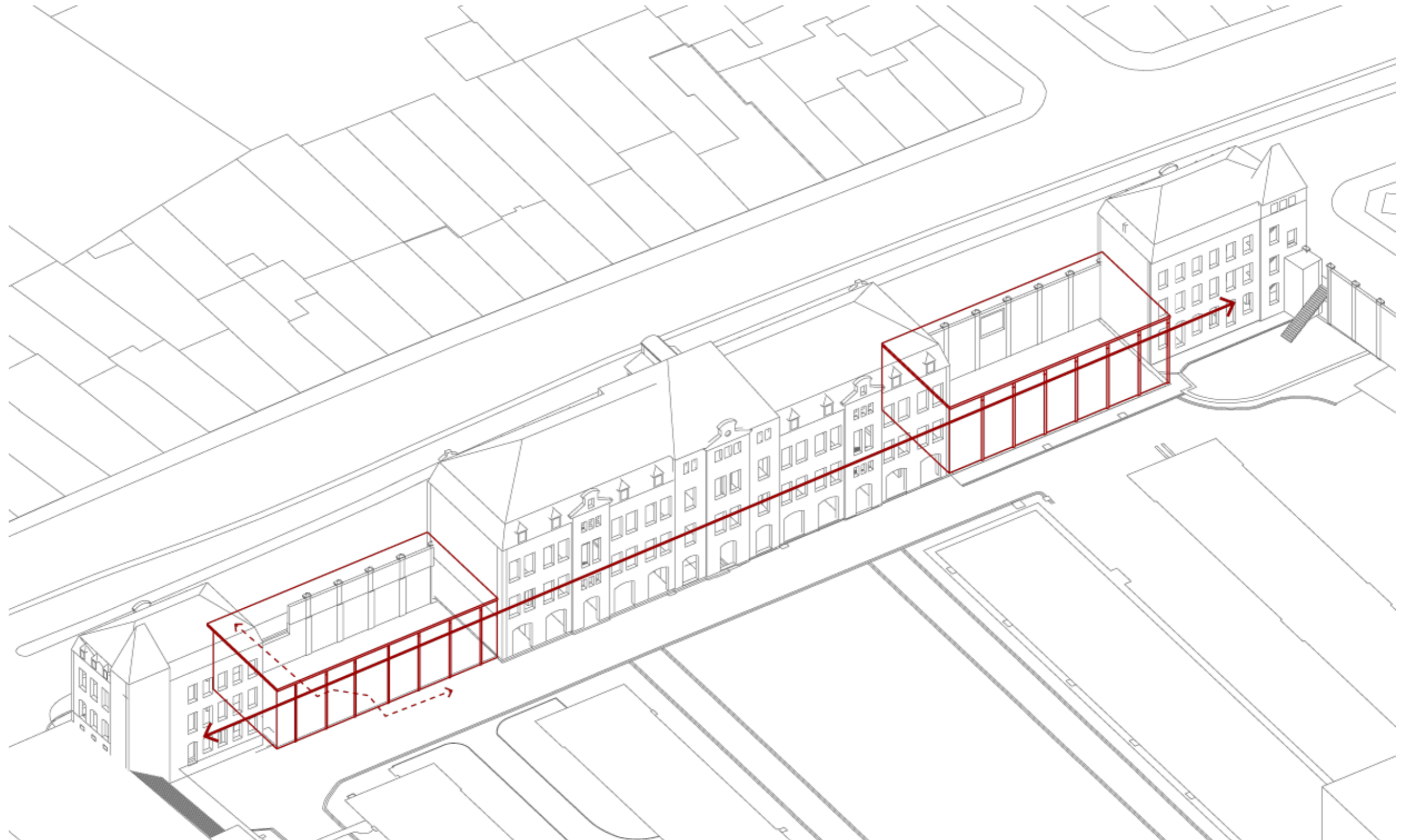

Principe 1 — Nieuwe aangepaste drager voor de toekomst

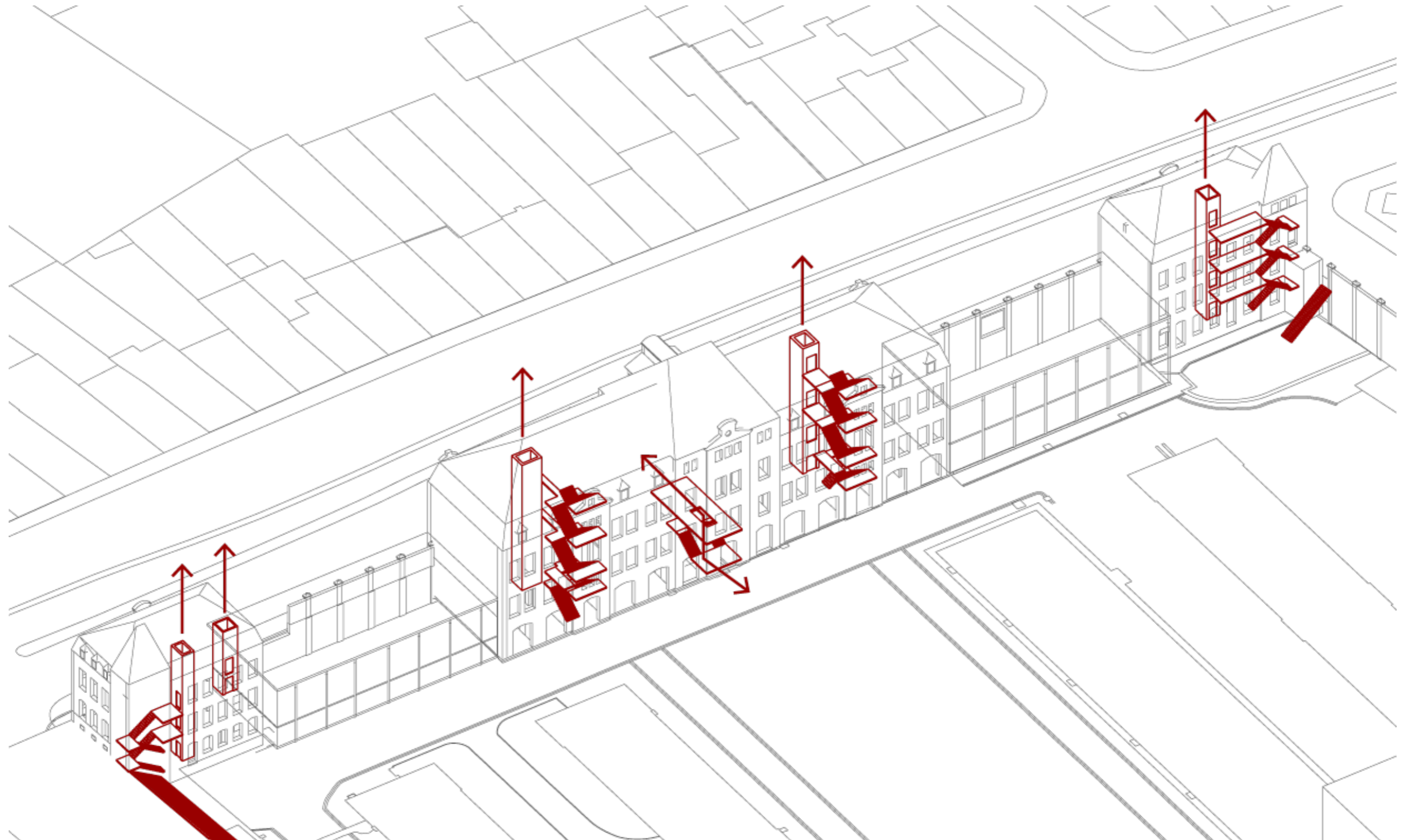
1. restauratie

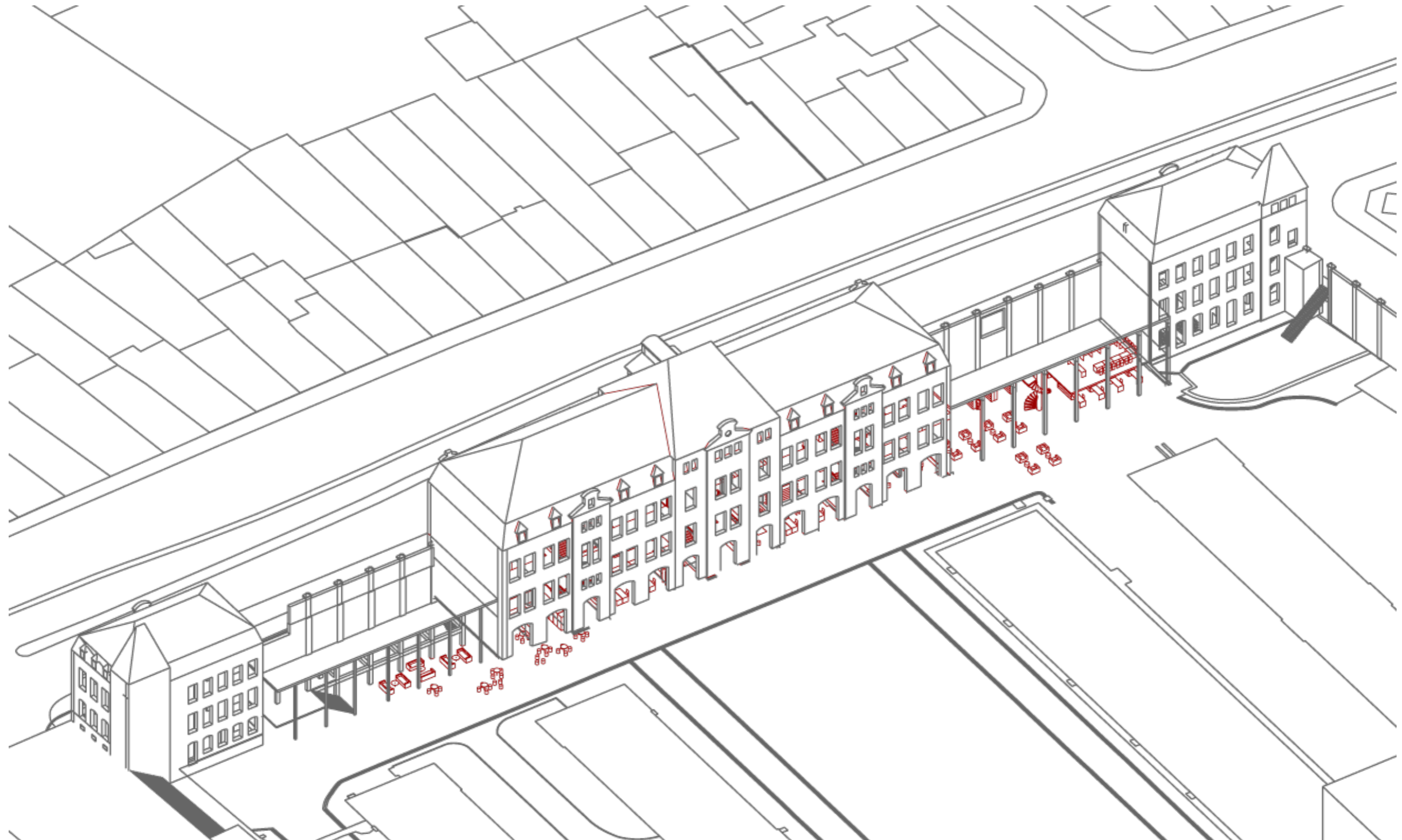
2. twee connectoren toevoegen

3. verticale circulatie

4. Programmatische invulling

Principe 2 — Programmatorische invulling — Aanpak circulaire acties

1. RESTORATION OF THE MAIN BUILDINGS
BUILDING A, B, C AND M

2. DISMANTLING AND REUSE OF MATERIALS ON SITE

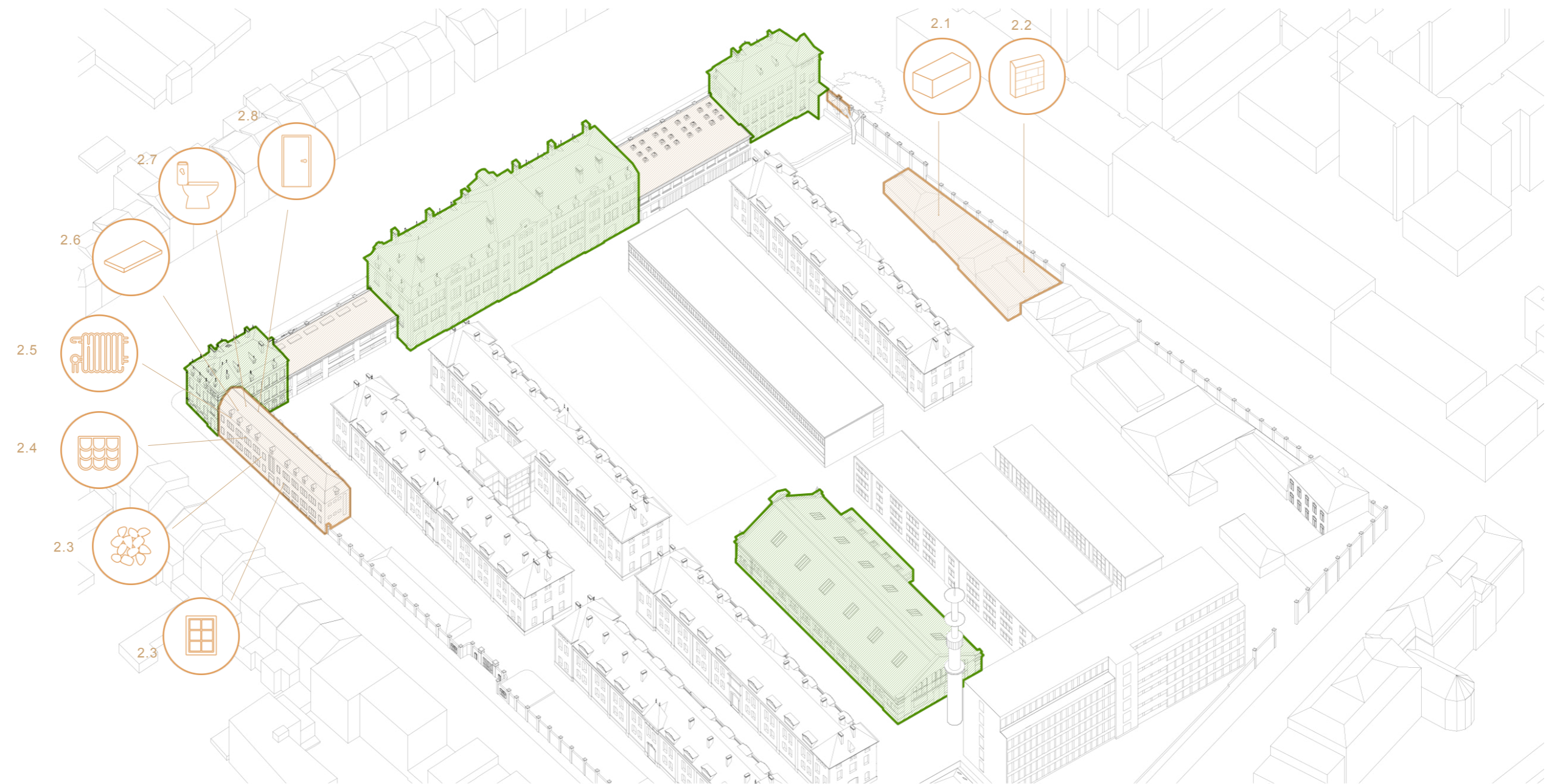
- 2.1 BRICKS
- 2.2 BLUE STONE PLINTH
- 2.3 GLASS SHEETS
- 2.4 DEBRIS (CONCRETE+BRICKS)
- 2.5 ROOF TILES
- 2.6 RADIATORS
- 2.7 WINDOW SILLS
- 2.8 SANITARY
- 2.9 DOORS

3. USE OF BIO-SOURCED MATERIALS AND MODULAR STRUCTURES
HEMPCRETE, CLAY PLASTER AND MODULAR INFILL WALLS

4. TECHNIQUES "AS A SERVICE"
LEASING CONTRACT ELEVATOR + LIGHTING

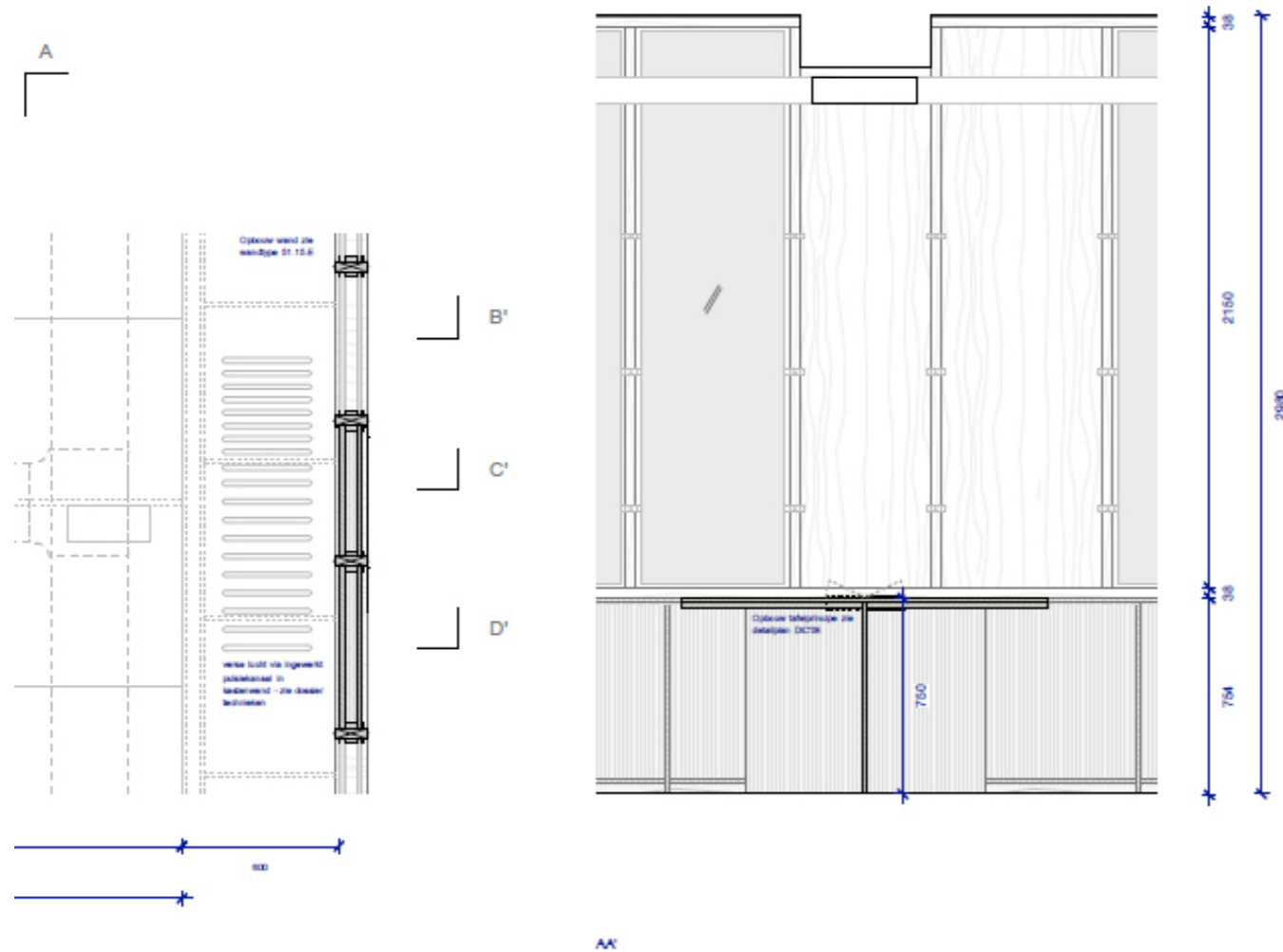

Principe 2 — Programmatorische invulling: reversibele ingrepen — kamermodel

Principe 2 — Programmatorische invulling: reversibele ingrepen — wanden beglaasd

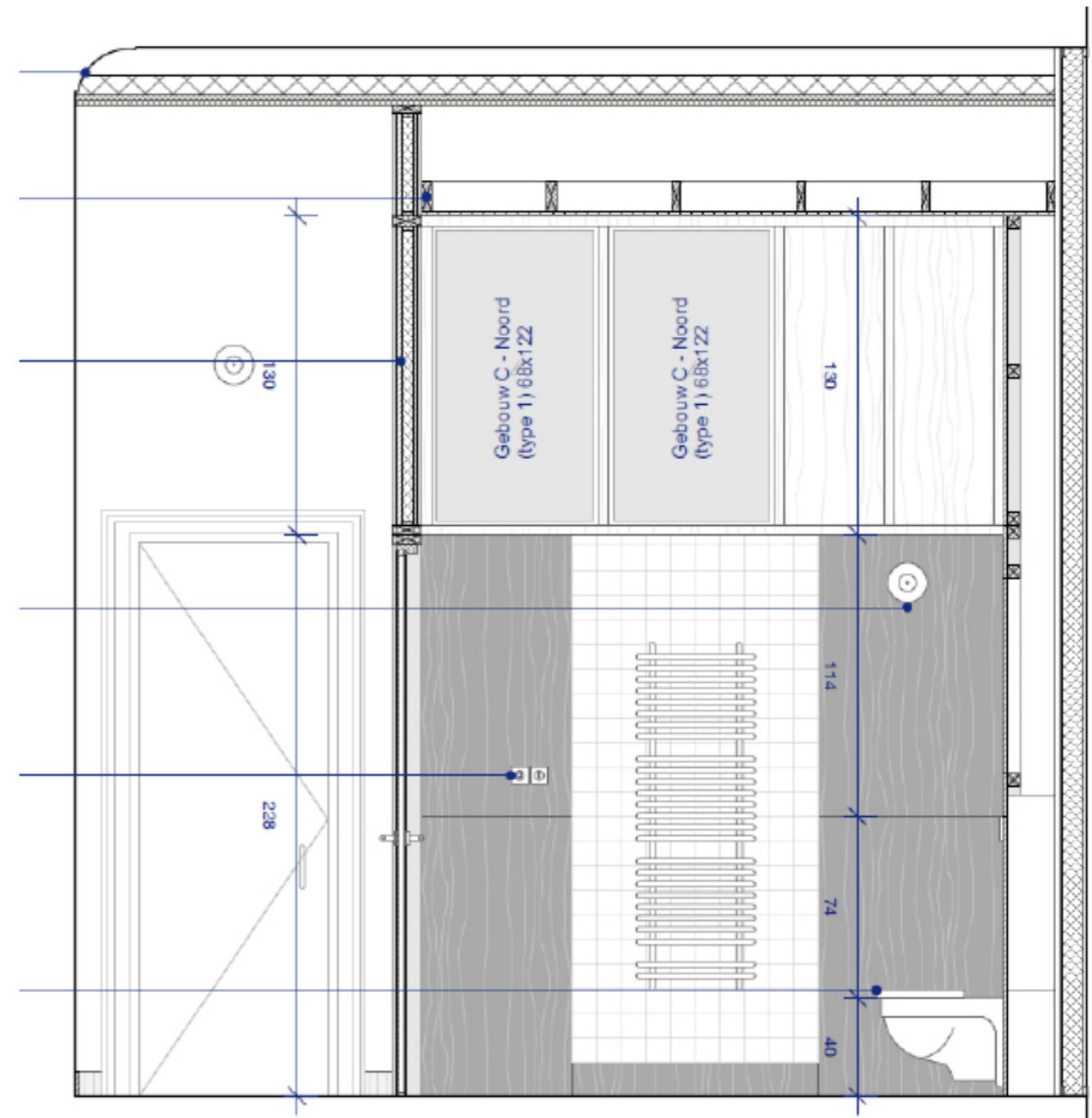

Glas:

Aanwezig: 1055

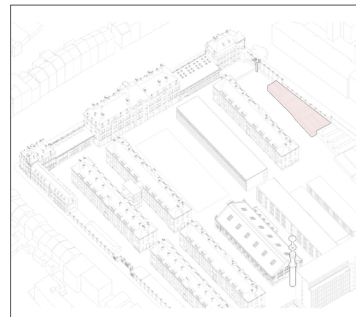
Voorzien: 282 (voorzien voor demontage als hergebruik incl. reserve)

Overschot: 773 (voor aannemer wordt ook niet gevraagd apart te demonteren)

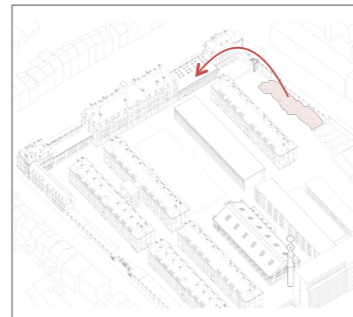

Principe 2 — Programmatorische invulling: reversibele ingrepen — hergebruik baksteen

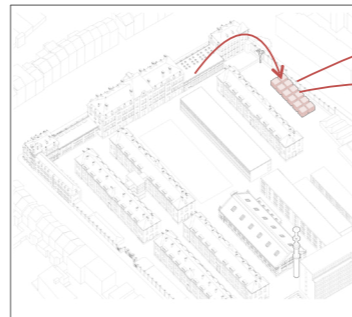
step 1: demolition in a reuse-friendly way

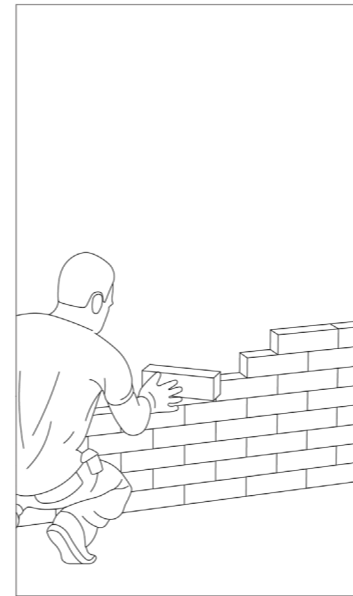
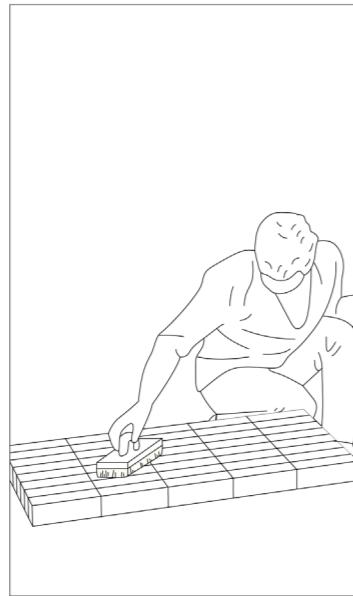
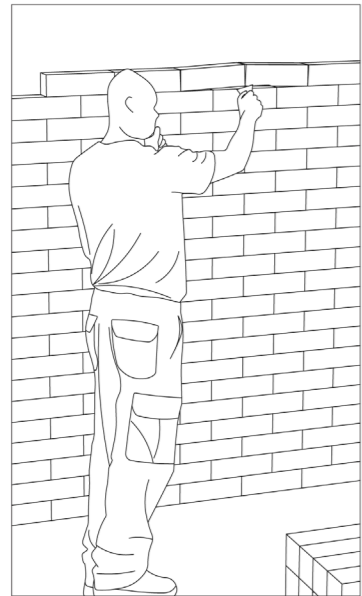
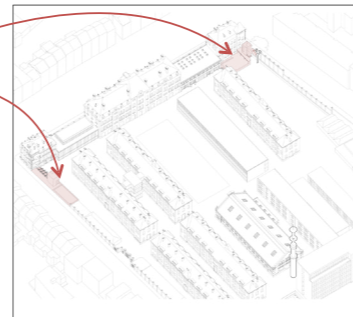
Step 2: dismantle and clean the bricks (in atelier)

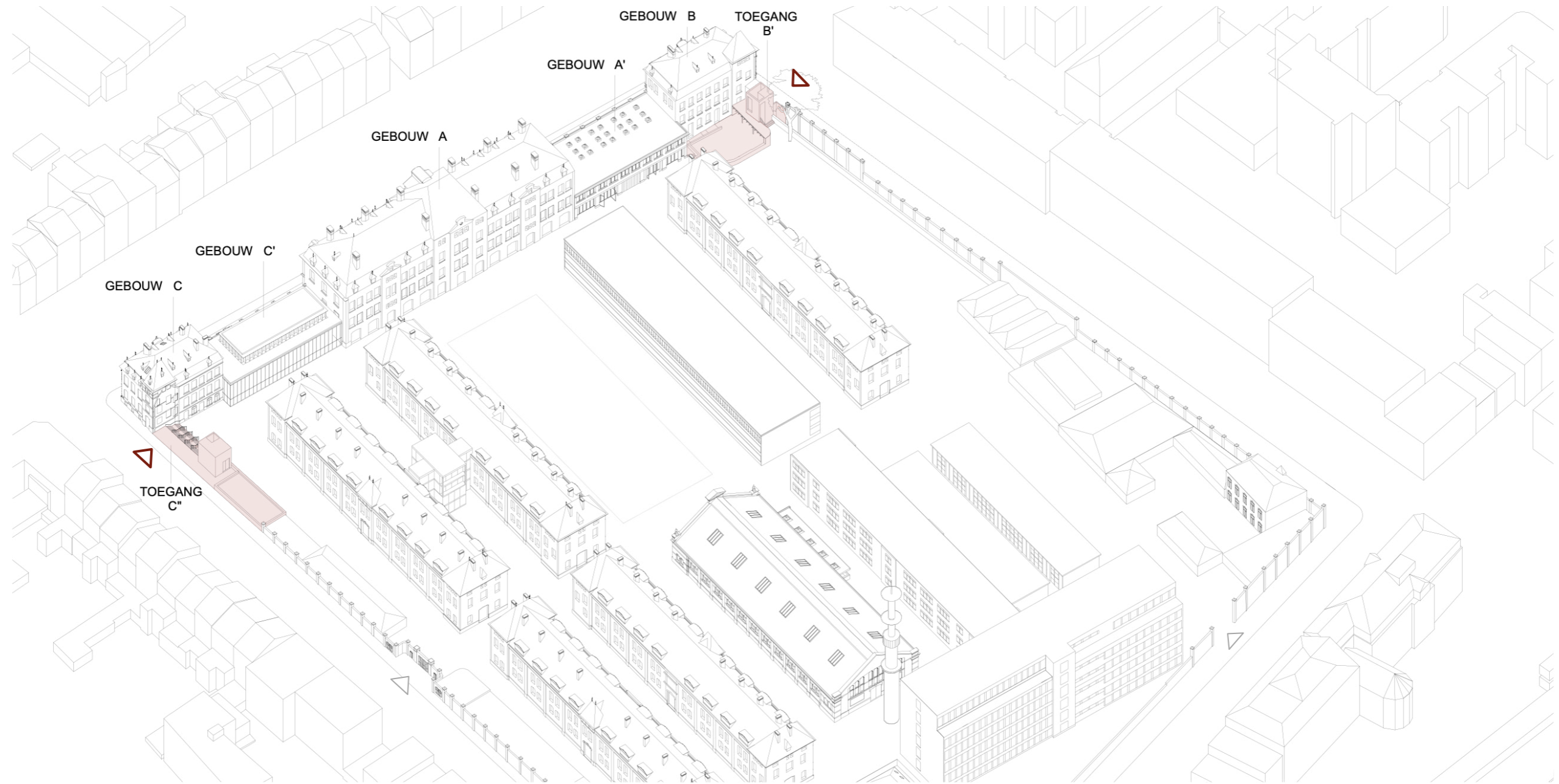
Step 3: palletizing the cleaned bricks

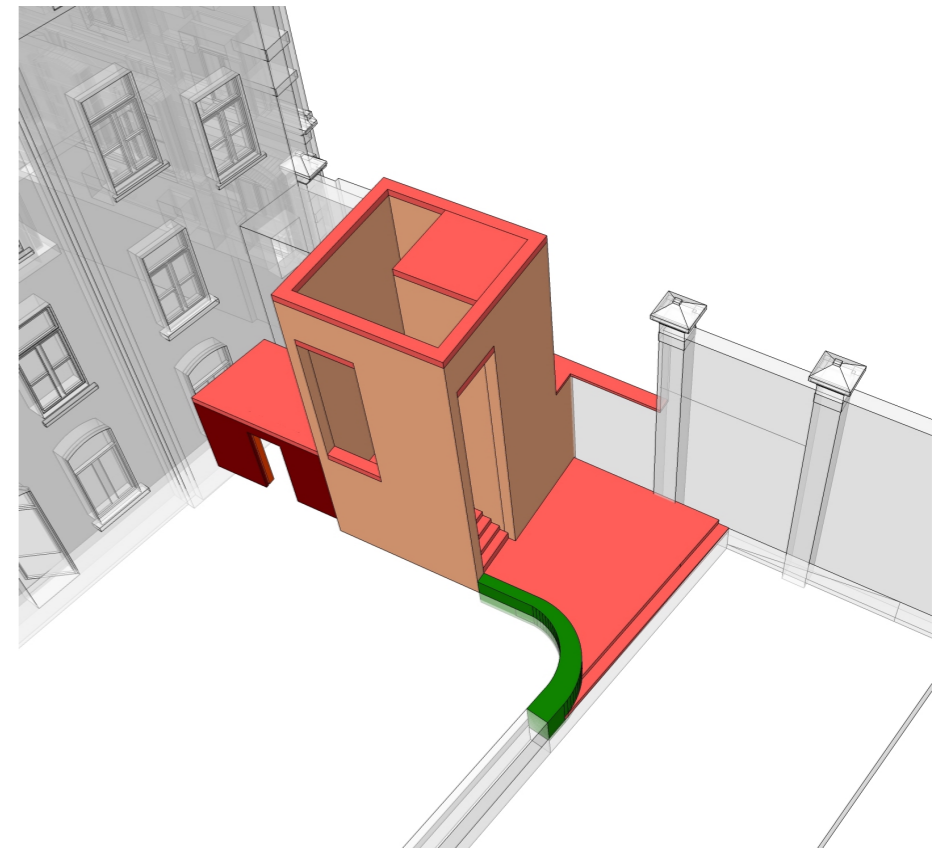
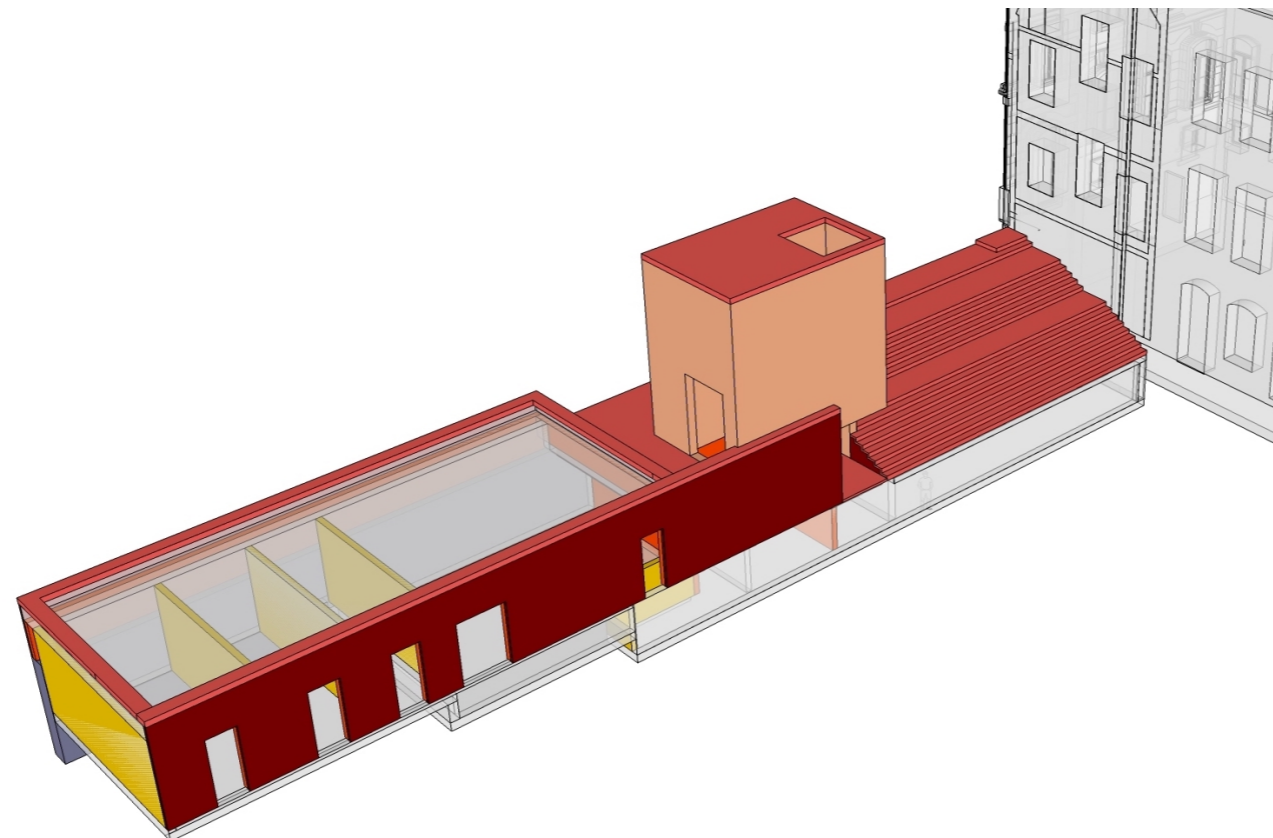
step 4: building the brick volumes

Principe 2 — Programmatorische invulling: reversibele ingrepen — hergebruik baksteen

Principe 2 — Programmatorische invulling: reversibele ingrepen — hergebruik baksteen

Baksteen:

Aanwezig: 443 m³ (met recup 60 % = 229 m³)

Voorzien (toepassing binnen): 247 m³ (voor binnengebruik - Type 1 & 2)

Overschot: 196 m³ (als puin/rest voor aannemer)

Principe 2 — Programmatorische invulling: reversibele ingrepen — hergebruik baksteen

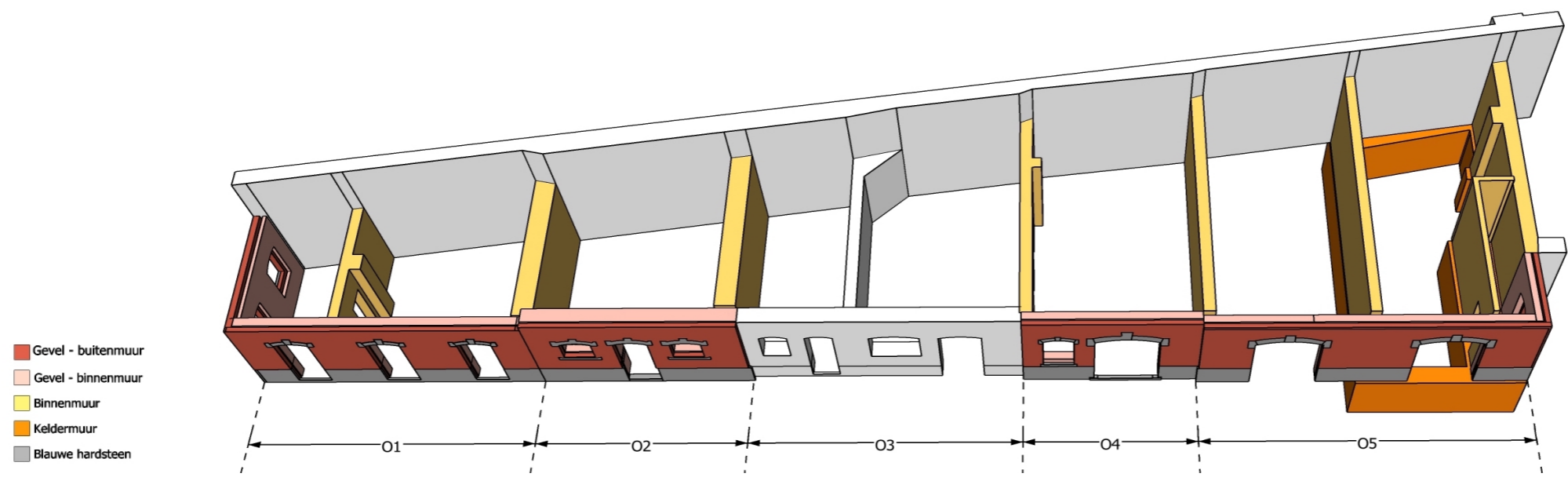
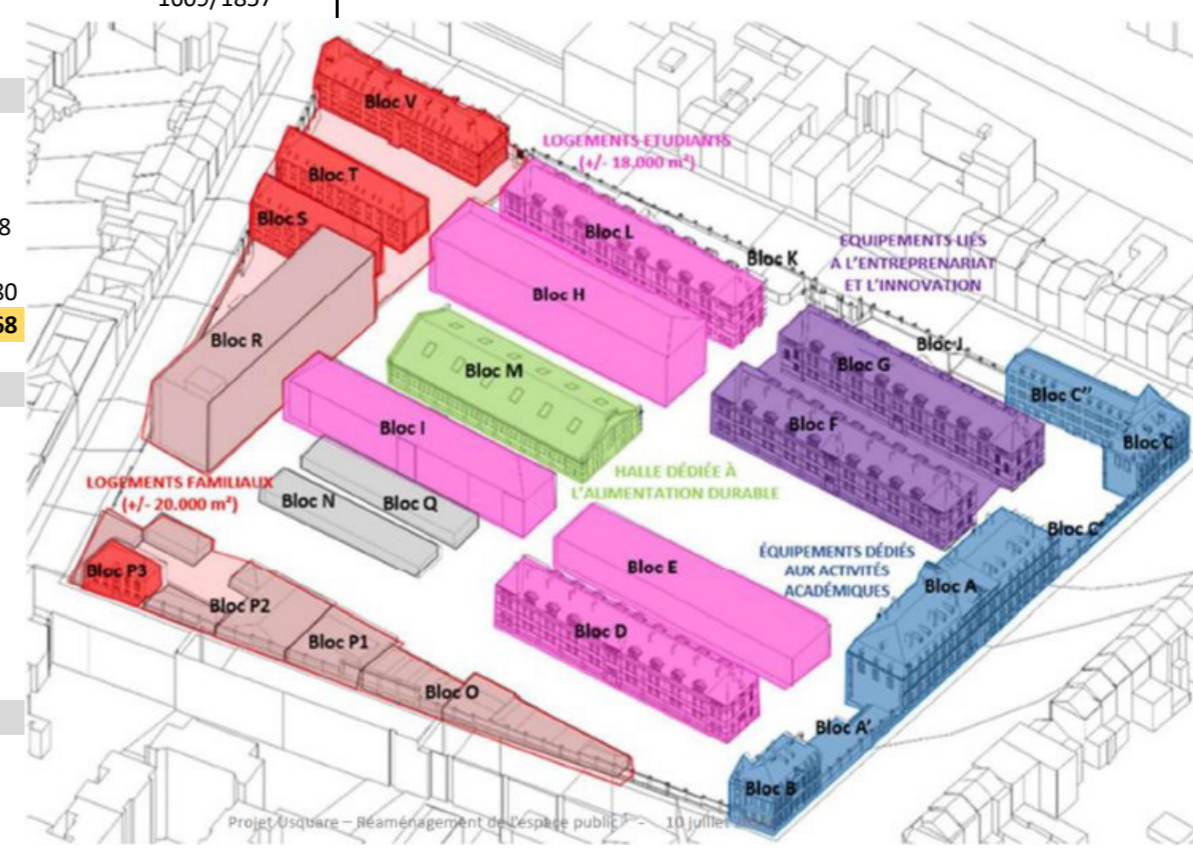

Principe 2 — Programmatorische invulling: reversibele ingrepen — hergebruik baksteen

1. BAKSTEEN

1.2 APPLICATIE BT

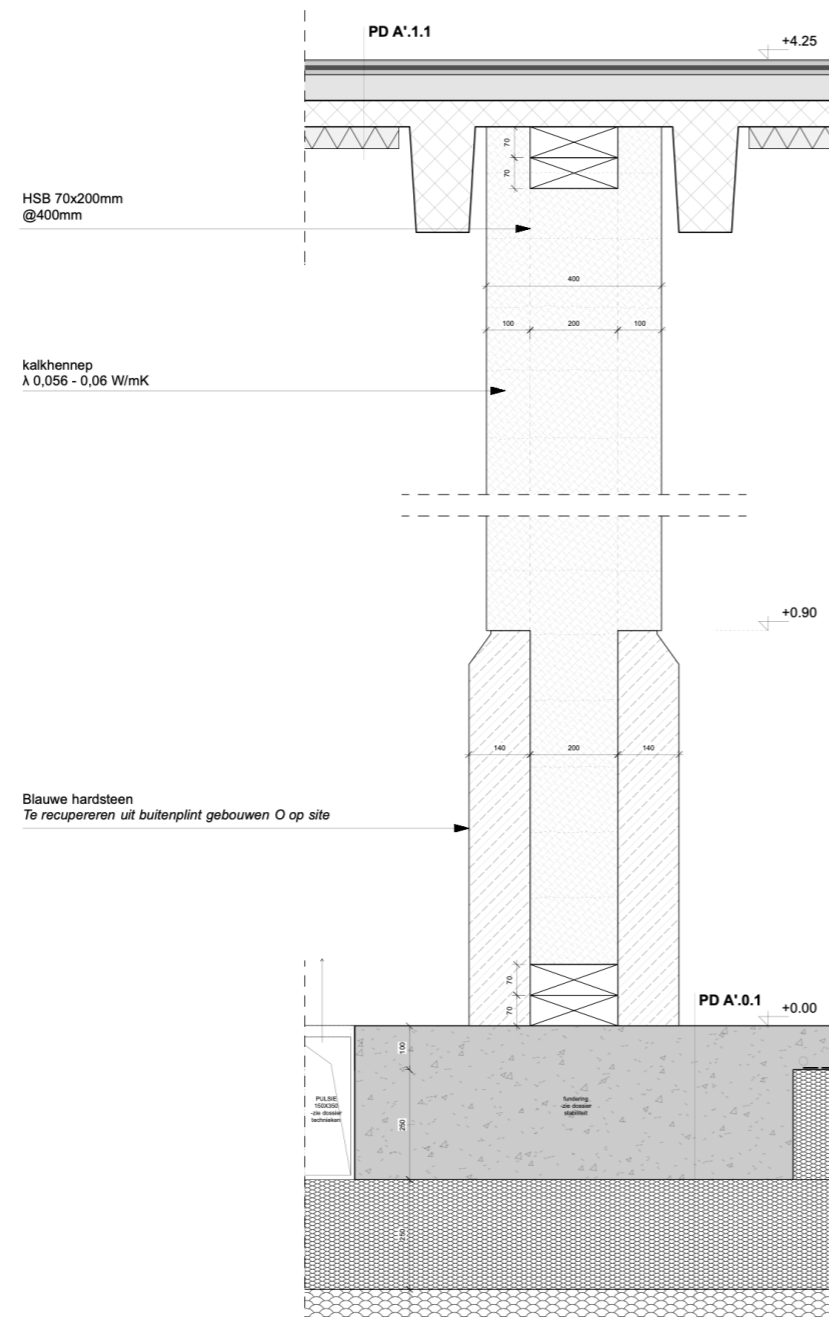
	BUITEN			BINNEN			TOTAAL
	Gevel	Binnenmuur	Totaal buiten	Binnenmuur	Kelder	Totaal binnen	
druksterkte (N/mm2)*			18			51,7	
dichtheid (bruto/netto) (kg/m3)*			1433/1654			1609/1857	
waterabsorptie (kg/m2.min)*			6,4				
vorst-dooiweerstand *							
alles in m3							
O1	8,00	12,90	20,90	17,25	0		
O2	4,10	15,70	19,80	37,95	0		
O4	2,60	6,10	8,70	26,45	0		
O5	6,80	13,70	20,50	62,35	62,8		
TOTAAL	21,50	48,40	69,90	144,00	62,80		
TOTAAL RECUP (60%)	12,90	29,04	41,94	86,40	37,68		
C							
C'			24,85				
A							
A'			26,91				
B							
TOTAAL			51,76				
TOTAAL RECUP (60%)			31,06				
Totaal recup gebouwen O		166,02 m3					
Totaal recup gebouwen A-A'-C-C'-B		63,11 m3					
TOTAAL RECUP		229,13 m3					

Principe 2 — Programmatorische invulling: reversibele ingrepen — natuursteenplinten & kalkhennepwanden

Principe 2 — Programmatorische invulling: reversibele ingrepen — natuursteenplinten & kalkhennepwanden

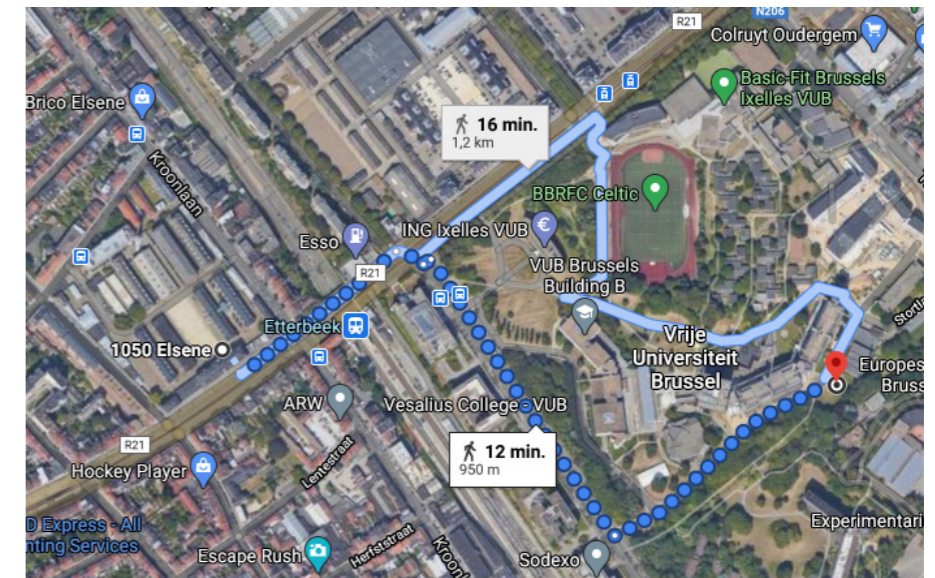
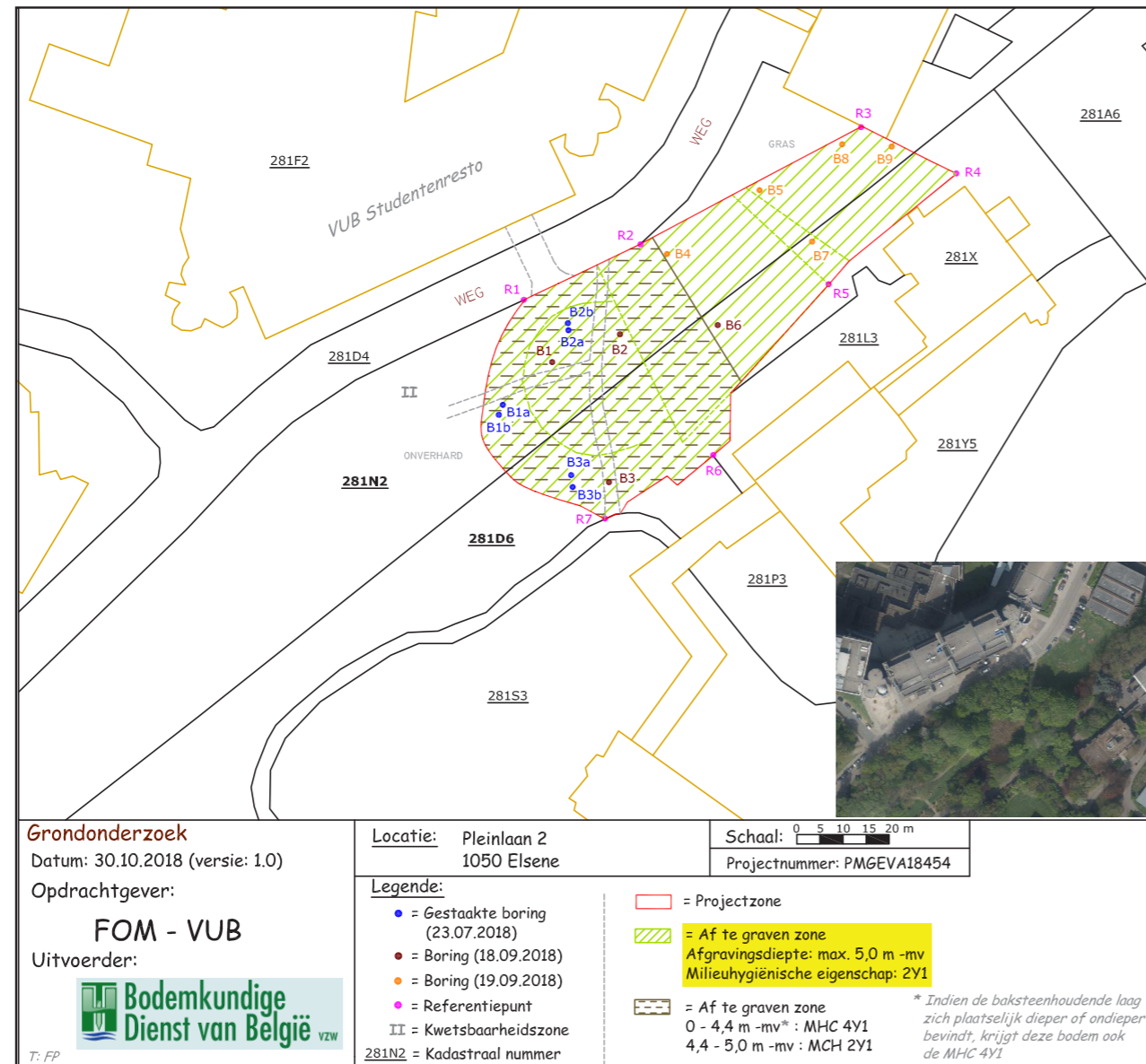
Principe 2 — Programmatorische invulling: reversibele ingrepen — natuursteenplinten & kalkhennepwanden

PART1.1 : VERZAMELEN EN VERWERKEN VAN INFORMATIE ROND BESCHIKBARE LOKALE AARDE

Evaluatie grond LIC.

De bouwheer van Usquare is ook bouwheer van project LIC en wil weten of de grond van het project LIC kan herbruikt worden voor leempleisters in project Usquare Feder. Op basis van het rapport "Standaard technisch verslag PMGEVA18454" door Bodemkundige Dienst van België vzw omtrent het project LIC, wordt duidelijk dat de Oostelijke Zone (boringen B4 tot en met B8 op de kaart hieronder) de code 2Y1 draagt. Dit wil zeggen in Brussel herbruikbaar op de site, in Vlaanderen als bodem of bouwkundige bodem of vormvast product. Aangezien deze gronden ook voldoen aan de Normes d'Assainissement, kunnen ze ook elders in Brussel herbruikt worden, bijvoorbeeld op het Usquare project. (Zie annex 1 voor beslissingsschema).

Principe 2 — Programmatorische invulling: reversibele ingrepen — leemlijster ism BC Materials — Reformulatie in atelier BC Materials

mengeling 7

mengeling 8

mengeling 9

sputmachine

spatmortel

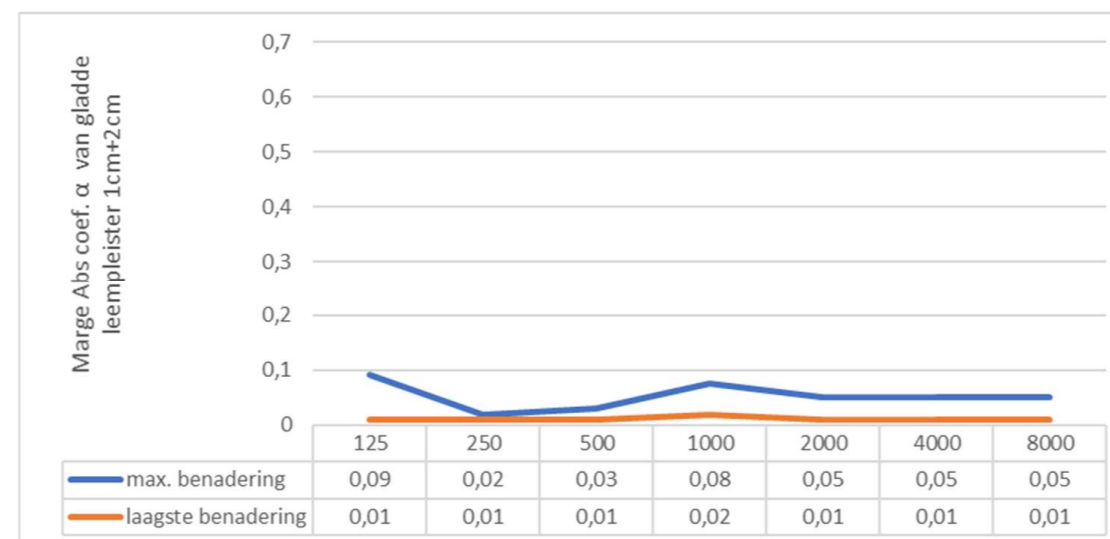
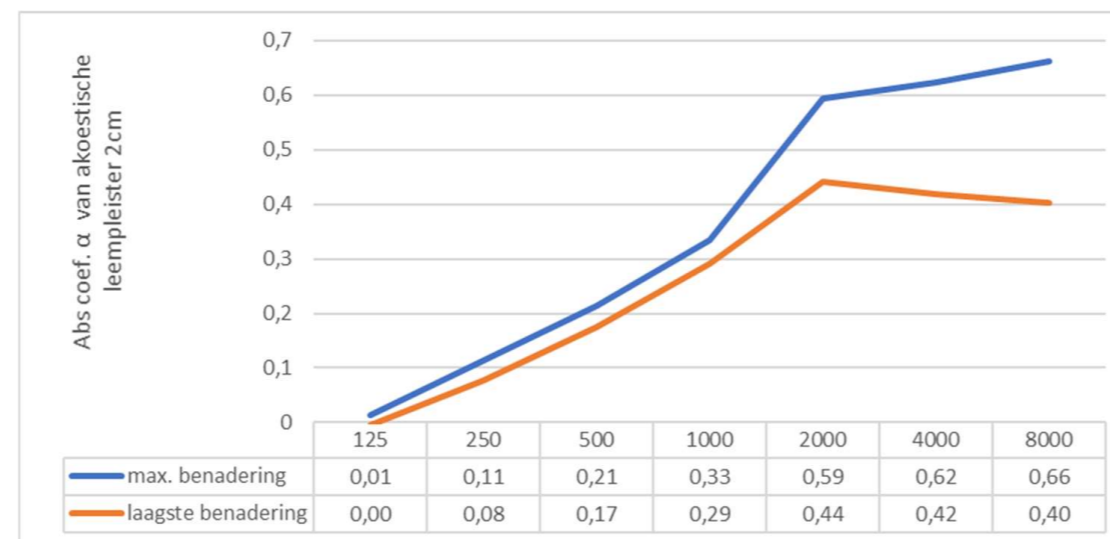
Principe 2 — Programmatorische invulling: reversibele ingrepen — leempijster ism BC Materials — resultaat testkamer

Principe 2 — Programmatorische invulling: reversibele ingrepen — leemlijster ism BC Materials — resultaat akoestische test
 De maximale en minimale benadering worden gegeven in octaafbanden en de gewogen geluidsabsorptiecoëfficiënt

Marge Abs coef. α van akoestische leempleister 2cm								
	125	250	500	1000	2000	4000	8000	aw, i
laagste benadering	0,00	0,08	0,17	0,29	0,44	0,42	0,40	0,25
max. benadering	0,01	0,11	0,21	0,33	0,59	0,62	0,66	0,30
*Nauwkeurigheid met grootorde:	0,02	0,04	0,04	0,04	0,15	0,20	0,26	0,05

Marge Abs coef. α van gladde leempleister 1cm+2cm								
	125	250	500	1000	2000	4000	8000	aw, i
laagste benadering	0,01	0,01	0,01	0,02	0,01	0,01	0,01	0,00
max. benadering	0,09	0,02	0,03	0,08	0,05	0,05	0,05	0,05
*Nauwkeurigheid met grootorde:	0,08	0,01	0,02	0,06	0,04	0,04	0,04	0,05

3. Circulair aanbesteden

mededingingsprocedure met onderhandeling in twee fasen

Fase 1: maximaal 3 kandidaten (minimum en maximum) geselecteerd.

Fase 2: geselecteerde kandidaten dienen offerte in

De selectie van slechts 3 kandidaten wordt gerechtvaardigd door de omvang van het werk dat gevraagd wordt van de kandidaten die worden uitgenodigd om in te schrijven en door het feit dat zij tijdens de onderhandelingen opnieuw gevraagd zullen worden om werk te leveren. Dit aantal zal voldoende zijn om een effectieve concurrentie te garanderen.

Fase 1: Selectiefase - aanvragen voor deelname

Fase 2: Indiening van de offertes tegen vergoeding (10.000 euro)

Fase 1: Doorselectie

Selectiecriteria

1. Erkenning cat. D, klasse 8
  2. 3 Referenties ifv project (> 6 milj euro)
  3. 4 profielen ifv uitvoering
- Een werfleider – 15 jaar ervaring in deze (of een vergelijkbare) functie, waarvan 5 jaar in restauratie of renovatie/verbouwing.
    - Een coördinator SpT – 10 jaar ervaring in deze functie (of een soortgelijke functie)
      - Een beheerder Circulaire Economie
  - Een VGC-verantwoordelijke (afvalbeheer) en, nieuwe benaderingen van de communicatie met het publiek, ...)

Fase 1: Doorselectie

Selectiecriteria:

Doorselectie op basis van:

40% referenties (4 A4 per referentie)

20% competenties circulaire economie (10 A4)

- een beschrijving van de circulaire actie en de toegepaste methodologie
- het soort materiaal dat wordt hergebruikt, hoe het wordt gebruikt, in welke hoeveelheid en met welke traceerbaarheid
  - een evaluatie van de begroting in verband met deze circulaire actie
- alle andere informatie die nuttig is voor de beoordeling van het type, de omvang en de toegevoegde waarde van de circulaire actie.

20% kwaliteit van het voorgestelde team (2 A4)

20% vermogen om innovatieve bouwplaatsen te beheren (8 A4)

- evalueren van en anticiperen op risico's om voor een effectieve opvolging van de werf en de naleving van de planning en de begroting te zorgen
  - begeleiden van lease- en/of derde-investeerdersopdrachten
- ervaring van de kandidaat om deel uit te maken van een educatief proces (bijdrage aan publicaties over nieuwbouwproblemen, deelname aan openwerfdagen, organisatie van rondleidingen, nieuwe benaderingen van de communicatie met het publiek, ...)

Fase 2: offerte

Basis:

Klassiek bestek

Met opname circulaire aspecten + nota die deze uitvoerig toelicht (incl. alle preonderzoeken)
en zo duidelijk maakt op welke basis/aannames het bestek gebaseerd is.

Het is dan aan de aannemer om dit in de onderhandeling/vragen verder vast te leggen en te onderzoeken.

ifv integratie leasing: bijkomende posten coördinatie

Verplichte informatiesessie

Na indienen offerte:

studieteam controleert op uitsluitingscriteria, volledigheid en prijsnazicht zoals klassiek gebeurt.
(leemtes, rekenkundig, abnormaal hoge- en lage prijzen)

Fase 2: offerte

Gunningscriteria:

Doorselectie op basis van:

60% prijs

20% methodologie en planning (4 A4)

- nota ifv werfinrichting (gebruik site)
- nota ifv beheer/coördinatie leasing
- nota + werfplanning - rekening houdend met de deeltermijnen

20% circulaire economie en duurzaam beheer (8 A4)

In verband met de acties rond de circulaire economie:

- Een beschrijving van de voorgestelde methodologie voor de acties rond de circulaire economie (hergebruik/opslag/garanties/alternatieven);
  - Een risicoanalyse met betrekking tot de uitvoering en implementatie;
- Een methode voor de opvolgbaarheid van de verschillende partijen/onderaannemers/bouwplaats;
- Een beschrijving van de competenties van de inschrijver met betrekking tot de normatieve aspecten van de acties rond de circulaire economie (esthetische en technische criteria, garantie inzake leverbaarheid/beschikbaarheid, analyse van de milieucriteria zoals LCA);
- Een beschrijving van het afvalbeheer ter plaatse (ten behoeve van de circulaire economie en de duurzaamheid)

Fase 2: offerte

Onderhandeling op basis van gunningscriteria:

Verschillende vergaderingen per aspect basis is administratieve controle meetstaat offerte op basis van prijzen
+ bijkomende toelichting van circulaire acties

Hebben ze alles goed begrepen?

Het studieteam stuurt dit proces

Architectuur, stabiliteit, technieken, restauratie, planning en werfinrichting

Eerste meeting (per aannemer apart)

- Overlopen mogelijke hindernissen (prijs als knipperlicht)
  - Toelichting door studieteam
- -> aannemers bekijken dit en stellen vragen om hun offerte aan te passen/te verbeteren

Tweede meeting

Bespreken wijzigingen

In situ testen: leempleister (test aannemer) / test afbraak tabletten / rondgangen op site

Derde meeting (indien nodig)

BAFO

na BAFO enkel nog nazicht ifv fouten, leemtes, ...geen onderzoek abnormale en hoge prijzen

Timing

Bekendmaking: 30/10/2020

Indienen selectie: 11/12/2020

Bekendmaken selectie: 01/02/2021

Indienen offerte geselecteerde kandidaten: 02/04/2021

Eerste meeting: 28/04/2021

BAFO: 10/07/2021

Gunning: vermoedelijk 30/09/2021

Start werken: 15/10/2021

Fase 2: offerte

Kritische punten:

1. Circulair bouwen vanuit afbraak/demontage in één project

- Wat is de grondstof nu echt waard?
- Betaalbaarheid <-> risico-inschatting/marge aannemer
- Groot verschil met nieuwbouw project: andere selectie van bouwstoffen + betere kennis/vertrouwen in vertrekpunt (desondanks onderzoek/ervaring studieteam)
- De methode/werking van elke aannemer is anders, zelfs bij vooronderzoek/offertevragen zijn de verschillen groot
  - > beter in zuiver bouwteam / PPS-model (?)
  - > minder zo bij nieuwbouw

2. Timing

- Corona <-> onderhandelen als bouwteam via teams/niet steeds op site
    - Huidige conjunctuur in de bouw
    - Pre-BAFO fase is nodig om nog bij te sturen
- > afhankelijk van complexiteit is periode te kort om offertes grondig te verfijnen/aan te passen (ook sterkt marktafhankelijk)

3. Vergoeding aannemer is nodige incentive

- ca. 1.5 à 2 FTE's werken hieraan

4. Selectie

Ervaring bouwteam / PPS lijkt me ook aangewezen af te toetsen
Groot verschil in aanpak tussen aannemers

evr-architecten — BC Architects and Studies
Callebaut Architecten — VK Architects & Engineers